

**Referat fra Adoptionsnævnets
landsmøde for de amtskommunale
adoptionssamråd,
den 14.-15. marts 2002**

(Trinity Kursus og Konferencenter, Fredericia)

Indhold:

Vibeke Rønne: Velkomst og indledning	3
Vibeke Rønne: Status vedrørende nævnets arbejde i 2001	4
Udenlandske aktiviteter	4
Indenlandske aktiviteter.....	6
Spørgsmål til Vibeke Rønne.....	13
Anne Thalbitzer: Orientering om den ny børnelov	13
Spørgsmål til Anne Thalbitzer.....	18
Anette Hummelshøj: Brugerundersøgelse af sagsbehandlingen i amterne i forbindelse med ansøgning om adoption.....	19
Spørgsmål til Anette Hummelshøj	20
Thure Krarup: Adoptionsansøgers helbredsforhold	20
Spørgsmål til Thure Krarup.....	22
Ombudsmand Hans Gammeltoft-Hansen: Udvalgte sagsbehandlingsspørgsmål	23
Spørgsmål til Hans Gammeltoft-Hansen.....	27
Korea Klubben: Post adoption.....	28
Spørgsmål til Koreaklubben	32
Fremvisning af Civilretsdirektoratets nye film ”Solen skinnede skarpt”	33
Referater fra de enkelte workshops	36
Workshop nr. 1: Sagsbehandling i adoptionssager I	36
Workshop nr. 2: Sagsbehandling i adoptionssager II	40
Workshop nr. 3: Adoptionsansøgers helbredsmæssige forhold	44
Workshop nr. 4: Socialrapporter	47
Workshop nr. 5: Relevant forskning inden for adoptionsområdet – hvad er behovene på kort og lang sigt?	53
Workshop nr. 6: Spørgsmål til de formidlende organisationer	55
Workshop nr. 7: Psykologundersøgelser i adoptionssager.....	58
Bilag:	61

Torsdag den 14. marts 2002

Landsdommer, formand for Adoptionsnævnet, Vibeke Rønne: Velkomst og indledning

Vibeke Rønne bød velkommen til landsmødet. Hun bemærkede, at mens landsmødet sidste år havde fokus på implementeringen af de nye regler i adoptionsloven, har nævnet i år valgt at sætte fokus på sagsbehandlingen. Vi har kunnet konstatere, at iagttagelse af nogle af reglerne i forvaltningsloven af og til volder problemer i det daglige arbejde. Det var derfor en stor glæde for nævnet, at Folketingets Ombudsmand, Hans Gammeltoft-Hansen, har kunnet afse tid til at komme til landsmødet og holde et indlæg om udvalgte sagsbehandlingsspørgsmål.

Vibeke Rønne bemærkede, at der også var andre spændende emner på programmet. Repræsentanter fra Korea Klubben vil bl.a. fortælle om deres post adoption-program, ligesom de vil gennemgå en undersøgelse, som klubben har lavet blandt sine medlemmer om ”exploring ethnic identities and the making sense of adoption”. Emnet post-adoption er meget oppe i tiden. Adoptionsrådet indledte en drøftelse af emnet på sit formentlig sidste møde i slutningen af februar, og Adoption og Samfund har valgt at gøre emnet til et hovedtema for 2002.

Som en ”grand finale” har vi fået psykolog Lene Kamm til at vise den nye film ”Solen skinnede skarpt”, som er lavet til brug for de adoptionsforberedende kurser.

Vibeke Rønne bemærkede, at nævnet i år har valgt at tilrettelægge landsmødet på en lidt anden måde end sidste år, idet vi har besluttet at lade landsmødedeltagerne arbejde i workshops fredag formiddag med nogle emner, som er relevante for adoptionsområdet.

Vibeke Rønne nævnte, at Adoptionsnævnet i år er repræsenteret med alle medlemmer, idet cand.mag. Anette Seidenfaden, som er lægmedlem, havde mulighed for at deltage i dette års landsmøde. Hun gjorde opmærksom på, at nævnet pr. 1. januar 2002 endvidere har fået et nyt medlem – speciallæge Joakim Hoffmeyer – som er voksenpsykiater.

Vibeke Rønne: Status vedrørende nævnets arbejde i 2001

Udenlandske aktiviteter

Bulgarien

En delegation bestående af psykolog Marie Gammeltoft, pædiater Birgitte Marner, sekretariatschef Anette Hummelshøj og fuldmægtig Trine Hede rejste i april 2001 til Bulgarien. Delegationen var på rejsen ledsaget af kontorleder Ole Bergmann fra DanAdopt og Meri Bosseva, som er DanAdopts kontaktperson i Bulgarien.

Bulgarien var et meget naturligt valg på baggrund af de alvorlige afsløringer vedrørende forholdene i Rumænien, som Civilretsdirektoratet havde foretaget. Danmark får generelt også lidt større børn fra Bulgarien, ligesom der også herfra er en lang hjemtagelsestid. Der går således ofte 8-12 måneder fra et barn er matchet, og indtil hjemtagelsen kan ske. Dette er problematisk, især når man tænker på, hvilke forhold østeuropæiske børnehjemsbørn generelt lever under. Det var da heller ikke overraskende for nævnet, at vi fik indberetninger fra amter om, at der var forholdsvis mange problemer med bulgarske adoptivbørns helbredsforhold – navnlig i relation til de psykiske forhold.

Vibeke Rønne henviste til nævnets beretning fra rejsen og bemærkede, at myndighederne som et resultat af nævnets besøg og DanAdopts efterfølgende bestræbelser har lovet, at adoptanterne vil blive holdt orienteret om eventuel negativ udvikling i børnenes helbredsforhold i ventetiden før hjemtagelsen. Herudover er der åbnet op for, at DanAdopt efter aftale med den enkelte børnehjemsleder kan få regelmæssige helbredsoplysninger om børnene. Endnu et positivt element ved rejsen var, at delegationen havde haft nogle meget åbnehjertige samtaler med børnehjemslederne, der bl.a. var meget opmærksomme på børnenes behov for stimulation.

Vietnam og Kina

På nævnets vegne besøgte Vibeke Rønne sammen med pædiater Birgitte Marner og fuldmægtig Trine Hede samt på ”kinadelen” journalist Jens Ringberg i efteråret 2001 Vietnam og Kina.

Uanset at nævnet havde besøgt Vietnam i november 2000, valgte vi at tage tilbage dertil, dels fordi vi havde modtaget oplysninger om, at der var ny lovgivning på vej, og dels fordi

vi ønskede at føre tilsyn med Adoption Centers arbejde i Vietnam. På rejsen i 2000 besøgte nævnet således alene børnehjem, som DanAdopt samarbejdede med.

Nævnet valgte at rejse til Kina, fordi Kina er et stort samarbejdsland for Danmark. En anden og nok så vigtig årsag var de desværre gentagne alvorlige episoder, hvor danske forældre i Kina havde modtaget alvorligt syge børn, uanset disse var beskrevet som normale i helbredserklæringerne. Det var af stor betydning for nævnet at få så megen information om det kinesiske system som muligt for bedre at være i stand til at vurdere omfanget af problemet, og hvor nævnet kunne sætte ind.

Vibeke Rønne bemærkede, at delegationen havde nogle meget åbne og konstruktive drøftelser med CCAA, som er den kinesiske centralmyndighed. CCAA redegjorde for baggrunden for, at der i enkelte tilfælde ikke har været overensstemmelse mellem helbredserklæringer og børnenes helbredsforhold ved afhentningen. CCAA redegjorde samtidig for, at der var blevet iværksat en række initiativer bl.a. med henblik på at styrke tilsynet med institutionerne. Nævnet fik endvidere tilsagn om, at de formidlende organisationer kan indhente yderligere helbredsoplysninger om børnene via CCAA. Det var delegationens opfattelse, at CCAA ser meget alvorligt på situationen.

Vibeke Rønne henviste til nævnets rejseberetning, der vil blive udsendt i løbet af kort tid.

Rumænien

Kontorchef Anne Thalbitzer og sekretariatschef Anette Hummelshøj besøgte i foråret 2001 Rumænien for at drøfte ferie børnsproblematikken med de rumænske myndigheder.

Vibeke Rønne bemærkede, at Rumænien arbejder frem mod en ny struktur på adoptionsområdet, hvilket har betydet, at der siden slutningen af 2000 har været stop for internationale adoptioner fra Rumænien.

Formålet med mødet med de rumænske myndigheder var navnlig at pege på, at det nuværende system i høj grad vanskeliggør, at rumænske børn, der har feriefamilier i Danmark, kan frigives til adoption til Danmark. Problemet er, at børnene frigives til adoption gennem andre formidlende organisationer, end dem DanAdopt samarbejder med.

Vibeke Rønne noterede, at situationen i Rumænien fortsat er uafklaret, og hun henviste til DanAdopt for yderligere information herom, evt. under workshopen fredag morgen.

Øvrige udenlandske aktiviteter

Vibeke Rønne oplyste, at psykolog Marie Gammeltoft på nævnets vegne deltog i en forskerkonference i Göteborg i 2001, ligesom medarbejdere i sekretariatet deltog i møder med de nordiske og europæiske adoptionsmyndigheder.

Vibeke Rønne orienterede endvidere om Guatemala. Der har været flere foruroligende meldinger om børnehandel fra Guatemala og UNICEF har på den baggrund henstillet, at formidlingsarbejdet helt indstilles. Nævnet har på grundlag heraf drøftet formidlingssituationen vedrørende Guatemala. Da der ifølge de foreliggende oplysninger ikke er problemer i relation til det børnehjem, som AC samarbejder med, har nævnet valgt indtil videre ikke at rette henvendelse til Civilretsdirektoratet vedrørende ACs samarbejdet med Guatemala. AC er blevet anmodet om at holde nævnet løbende informeret om situationen i Guatemala.

Vedrørende Kina bemærkede Ib Hempel Jørgensen, Vestsjællands Amt, at det for ham var nyt, at man ikke fuldt ud kunne fæste lid til helbredsoplysningerne fra Kina. Amterne har jo tidligere fået oplyst, at man umiddelbart kunne stole på de kinesiske oplysninger. Han spurgte, om dette ikke længere er tilfældet.

Vibeke Rønne svarede, at nævnet i marts sidste år indstillede, at Civilretsdirektoratet ophæver cirkulæreskrivelsen fra 1996, hvor der stilles særligt lempelige krav til oplysninger om de kinesiske børn.

Indenlandske aktiviteter

Generel informationsvirksomhed

Vibeke Rønne henviste til, at nævnet siden sidste landsmøde har afgivet sin første årsberetning og fået sin egen hjemmeside, hvor nævnet bl.a. løbende offentliggør sagsresuméer. Endvidere har nævnet udgivet tre små vejledninger vedrørende udfærdigelse af psykologundersøgelser i adoptionsager.

I forbindelse med sidstnævnte oplyste Vibeke Rønne, at nævnet i forbindelse med behandlingen af klagesager har kunnet konstatere, at psykolograpporterne var af noget varierende karakter og kvalitet. Herudover har nævnet erfaret, at der hos samrådene herskede nogen usikkerhed både i relation til opgaveformuleringen til psykologen og i relation til brugen af psykolograpporter, og at ansøgerne havde et stort og uopfyldt behov for information. Hun

understregede, at psykologen naturligvis fortsat har metodefrihed ved gennemførelsen af undersøgelsen. Samrådene bør imidlertid omhyggeligt gennemgå psykologerklæringen med henblik på at undersøge, om psykologen har opfyldt de krav, som stilles i vejledningen med hensyn til undersøgelses forløb og udformningen af erklæringen. Det er således f. eks. af centralt betydning, at psykologen fagligt redegør for begrundelsen for eventuel anvendelse af psykologiske tests, testresultater, og hvordan vedkommende er nået fra testresultater til konklusionen. Mener samrådet, at der ikke er redegjort for ovennævnte forhold, eller er samrådet i tvivl om, hvad psykologen mener vedrørende et eller flere forhold, bør samrådet anmodet psykologen om en uddybende redegørelse.

Hun bemærkede endvidere, at sekretariatet lejlighedsvis afholder uformelle møder med Adoption Center og DanAdopt, hvor man drøfter aktuelle spørgsmål vedrørende formidlingen og gennemførelsen af den nye matchingprocedure.

Nævnet har i lighed med tidligere år holdt møde for de lægelige konsulenter på adoptionsområdet – herunder samrådenes pædiatere. På mødet diskuteredes forskellige lægefaglige spørgsmål, som f.eks. hvornår et barn skal beskrives som præmaturo, ligesom der var lejlighed til generel erfaringsudveksling. Det er nævnets opfattelse, at møder med de lægefaglige konsulenter er et vigtigt forum for informationsudveksling, og nævnet har derfor også planlagt et lignende møde til efteråret.

Statistik

Vibeke Rønne gav en kort orientering om Statistik for 2000 og 2001. Der henvises til bilag 3. Endvidere henvises til nævnets statistik for 2000 og 2001, der vil blive udsendt snarest.

Vedrørende danske børn oplyste hun, at nævnet i 2001 formidlede 24 børn til anonym bortadoption, hvoraf 4 var risikobørn. Nævnet modtog i 2001 i alt 53 godkendelsessager.

Særlige fokusområder

Vibeke Rønne oplyste, at nævnets klagesagsbehandling har gjort det naturligt at fokusere på følgende tre områder; 1) ansøgers helbredsforhold, 2) aldersdispensationer samt 3) sagsbehandlingsspørgsmål.

Hvad angår ansøgenes helbredsforhold, henviste Vibeke Rønne til Thure Krarups indlæg herom (jf. nedenfor).

Aldersdispensation

Mht. aldersdispensationer bemærkede Vibeke Rønne, at reglerne herom stadig volder nogle problemer i praksis.

Hun opridsede godkendelsesbekendtgørelsens § 6, som indeholder reglerne om aldersdispensation, og redegjorde for baggrunden for aldersreglerne. Alderskravene til adoptanter skal for det første medvirke til at sikre, at adoptanterne under hele barnets opvækst har de fornødne ressourcer til at tage sig af barnet, at barnet så vidt muligt kan beholde begge sine forældre, indtil det bliver voksent, og at adoptivbørn ikke stilles anderledes end biologiske familier ved, at adoptivforældre er betydeligt ældre end forældre til adoptivbørnenes jævnaldrende kammerater.

Vibeke Rønne gennemgik kort de tre dispensationsmuligheder. Hun henviste endvidere til et notat om praksis vedrørende aldersdispensation, som nævnet snarest vil udsende.

Vedrørende § 6, stk. 2, nr. 1 (noget yngre):

Efter denne bestemmelse er der mulighed for at fravige 40 års reglen i tilfælde, hvor den ene ægtefælle aldersmæssigt overskrider grænsen for maksimalt 40 års aldersforskel mellem barnet og ansøgeren, mens den anden ægtefælle er noget yngre.

Bestemmelsen giver kun mulighed for at fravige alderskravet i forhold til den ene ægtefælle. Hvis begge ægtefællers alder overstiger barnets alder med mere end 40 år, kan der ikke gives dispensation fra alderskravet efter denne bestemmelse.

Adoptionsnævnet har fra flere amter fået forespørgsler om, hvorvidt dispensationsmuligheden i stk. 2, nr. 1, kan gradueres, eller om der alene kan gives dispensation i medfør af denne bestemmelse til et barn i alderen 0- 36 mdr. Nævnet har i et brev til adoptionssamrådene den 17. januar 2002 bekræftet, at denne regel også kan anvendes, hvis der søges om godkendelse til et større barn, f.eks. på 12-36 måneder, 24-48 måneder osv.

Nævnet har truffet flere afgørelser, hvor der er givet dispensation efter reglen i stk. 2, nr. 1, til et større barn. Som eksempel nævnte Vibeke Rønne, at ansøgere på henholdsvis 49 og 35 år blev godkendt til et barn på 4-6 år. Et andet eksempel var et tilfælde, hvor ansøgere på henholdsvis 42 og 39 år blev godkendt til et barn på 12-36 måneder.

I forbindelse med anvendelsen af dispensationsmuligheden i stk. 2, nr. 1, er det væsentligt at tage stilling til, hvad man forstår ved noget yngre. Som det er anført i vejledningen, beror det på en konkret vurdering, om den ene ægtefælle er noget yngre. Ved vurderingen må det bl.a. tillægges betydning, hvor meget den anden ansøgers alder overstiger den generelle regel om højst 40 års aldersforskel. Der skal dog ikke foretages en matematisk udregning, således at man altid stiller krav om, at den yngste ansøger skal være tilsvarende yngre.

Som det også fremgår af vejledningen, bør der normalt ikke ske godkendelse til et barn i alderen 0-36 måneder, hvis den ene ægtefælle er over 45-46 år. Dette gælder uanset, om den anden ægtefælle er meget ung.

Vedrørende § 6, stk. 2, nr. 2 (rimelig tid):

Vibeke Rønne nævnte, at denne regel som bekendt giver mulighed for dispensation fra alderskravene, hvis der inden rimelig tid fra modtagelse af et adoptivbarn indgives ansøgning om godkendelse på ny.

Normalt opererer vi i denne sammenhæng med en tidsramme på max 1 ½ år. Der er ikke tale om en absolut tidsgrænse. Nævnet har ikke efter lovændringen i 2000 haft lejlighed til at tage stilling til tvivlsspørgsmål vedrørende fortolkningen af begrebet ”rimelig tid.”

I medfør af bestemmelsen er der også adgang til at dispensere, selv om begge ansøgers alder overstiger 40 år. Det forhold, at ansøgere i forbindelse med ansøgning vedrørende det første adoptivbarn fik dispensation efter bekendtgørelsens § 6, stk. 2, nr. 1, afskærer dem ikke fra at få dispensation efter stk. 2, nr. 2, i forbindelse med ansøgning om det næste adoptivbarn. Ansøgning om adoption af et barn i aldersgruppen 0-36 måneder bør dog ikke i medfør af denne bestemmelse imødekommes, hvis en af ansøgerne er over 45- 46 år.

Ligeledes er der ikke adgang til at godkende ansøgerne til en aldersgruppe, der ligger under den aldersgruppe, hvortil der blev givet godkendelse ved den forudgående adoption.

Der opstår særlige problemer, når ansøgere har et biologisk barn. Nævnet har antaget, at princippet i bestemmelsen i stk. 2, nr. 2, kan finde anvendelse, uanset ansøgere ikke tidligere har adopteret. Imidlertid er ansøgere med biologisk barn/børn ofte ikke opmærksomme på den ret stramme tidsramme og vil sjældent kunne få aldersdispensation i medfør af denne bestemmelse. Nævnet har ved en gennemgang af klagesagerne og tilsynssagerne kunnet konstatere, at der ofte går langt mere end 1½ år, måske snarere 4-5 år, før ansøg-

ningen om adoption indgives. Nævnet har besluttet at holde øje med denne sagsgruppe for eventuelt at henlede Civilretsdirektoratets opmærksomhed på problemstillingen.

Vibeke Rønne mindede i den forbindelse om, at der efter forarbejderne ikke er mulighed for at kombinere dispensationsmulighederne. Uanset at ansøgere næsten opfylder reglen om noget yngre og reglen om rimelig tid, så er der ikke mulighed for at give dispensation efter en samlet bedømmelse.

Vedrørende § 6, stk. 2, nr. 3 (særlige omstændigheder):

Vibeke Rønne nævnte, at dispensation efter denne regel falder i to hovedgrupper, nemlig:

1. De tilfælde, hvor ansøgerne har et forudgående kendskab til barnet, eller det er en biologisk søskende til et tidligere adopteret barn.
2. De tilfælde, hvor der søges om godkendelse til et større eller vanskeligt anbringeligt barn, og ansøgeren - bl.a. gennem sin uddannelse og erfaring med børn - har særlige kvalifikationer, der vil kunne medvirke til at sikre et gunstigt adoptionsforløb af et sådant barn.

I forbindelse med førstnævnte oplyste Vibeke Rønne, at nævnet har givet dispensation i fase 1 til et ansøgerpar, der på ansøgningstidspunktet var henholdsvis 55 og 50 år. Ansøgningen vedrørte et rumænsk ferie barn på 10 år. Der var således på ansøgningstidspunktet 45 års aldersforskel mellem barnet og den ene ansøger og 40 år mellem barnet og den anden ansøger. Det fremgik af sagen, at ansøgerne havde haft kontakt med ferie barnet siden 1995. Barnet var da 4 år. Siden sommeren 1996 havde barnet været på ferie hos ansøgerne i 5 uger hver sommer og 2 uger hver jul. Endvidere havde ansøgerne besøgt barnet i Rumænien 2-3 gange pr. år af ca. 1 uges varighed.

Sagsbehandling

Vibeke Rønne bemærkede vedrørende dette emne, at der vil blive lejlighed til at vende tilbage hertil flere gange på landsmødet. Dels vil Folketingets Ombudsmand, Hans Gammeltoft-Hansen, redegøre for nogle centrale sagsbehandlingsspørgsmål under sit indlæg, dels vil sagsbehandling være på dagsordenen i to workshops. Vibeke Rønne nævnte under sit indlæg derfor kun enkelte hovedpunkter.

Vejledningspligt:

Efter forvaltningslovens § 7 skal forvaltningsmyndigheden i fornødent omfang yde vejledning og bistand til personer, der henvender sig inden for myndighedens sagsområde. Den tætte og komplicerede regulering af et område fremkalder betydeligt behov hos borgerne for at modtage information om deres rettigheder, herunder om dispensationsmuligheder.

Præcisering af ansøgningen:

Man kan ved en gennemgang af ansøgningsskemaer konstatere, at ansøgere generelt har et stort behov for vejledning i forbindelse med præcisering deres ansøgning. Vibeke Rønne bemærkede, at amterne utvivlsomt yder ansøgere rådgivning herom i relevant omfang. Dette bør imidlertid også fremgå af sagen, såfremt ansøgere har præciseret eller ændret deres ansøgning under undersøgelsesforløbet. Dette har nemlig betydning for nævnets behandling af sagen herunder for vurderingen af, om amtet har opfyldt sin begrundelsespligt, idet samrådene jo har pligt til at begrunde en afgørelse, hvis ansøgerne kun delvist får medhold. Nævnet savner af og til også en redegørelse for, hvordan ansøgerne prioritere deres ansøgning. Søges der f. eks. principalt om søskende og sekundært om et barn eller omvendt. Hun bad amterne være opmærksom herpå fremover.

Begrundelser:

Reglerne herom findes i forvaltningsloven §§ 22 og 24. Begrundelsen skal fremstå som en forklaring på, hvorfor afgørelsen har fået det pågældende indhold. Det er vigtigt, at begrundelsen er dækkende, og at den henviser til de konkrete forhold, der har relevans. Der kan ikke siges noget præcist om, hvor udførlig begrundelsen skal være. Det afhænger af mange forhold, bl.a. af sagens karakter samt hvor aktivt den pågældende ansøger har medvirket i processen. I det omfang afgørelsen hviler på et administrativt skøn, hvilket er tilfældet for f.eks. alle fase 3 afgørelser, så har samrådet i tilfælde af afslag pligt til på en forståelig måde at angive de hovedhensyn, der har været bestemmende for skønsudøvelsen.

Efter § 22 i forvaltningsloven er der krav om begrundelse, medmindre ansøgeren får fuldt ud medhold. Det vil derfor normalt være en hjælp, hvis samrådet starter med at gøre sig klart, hvad der søges om. Søges der således om almen godkendelse til et barn på 0-36 mdr., og er der ikke mulighed for at give aldersdispensation til denne aldersramme, skal samrådet give en begrundelse for, hvorfor ansøgerne ikke kan godkendes til f.eks. et barn under 1 år.

Vibeke Rønne bemærkede, at det ville være en hjælp – i hvert fald for Adoptionsnævnet – hvis samrådet i sin afgørelse i fase 1 redegør for, hvorvidt det har foretaget en fuld fase 1 undersøgelse eller f.eks. kun taget stilling til en ansøgning om aldersdispensation. Foreligger alle relevante oplysninger og erklæringer til brug for fuld fase 1 undersøgelse, og fremgår det ikke, at samrådet kun har taget stilling til ansøgningen om f.eks. aldersdispensation, vil nævnet lægge til grund, at samrådet har fundet, at alene alderskravet ikke er opfyldt. For at fremskynde processen kunne det under alle omstændigheder være en fordel for ansøgerne, at samrådet – hvis det alligevel ligger inde med alle de nødvendige oplysninger – foretager en fuld fase 1 undersøgelse. Skulle nævnet være uenig med samrådet i f.eks. en vurdering af en ansøgers helbredsforhold, og har samrådet ikke lavet en fuld fase 1 undersøgelse, skal sagen nemlig tilbage til samrådet til ny første instans afgørelse - med mulighed for endnu en tidkrævende klageproces.

Klagesagsbehandling:

Når samrådet modtager en klage, starter sagsbehandlingen på ny. Klageskrivelsen skal gennemgås, og det skal overvejes, om det som klageren anfører, giver anledning til at behandle sagen på ny i 1. instans, eller om afgørelsen kan fastholdes og klagen fremsendes til nævnet. Fremkommer klageren med nye oplysninger i klageskrivelsen, skal samrådet forholde sig hertil og overveje om oplysningerne er så væsentlige, at de danner grundlag for at genoptage sagens behandling og afgøre sagen på ny. Klages der over sagsbehandlingen, f. eks. manglende aktindsigt, eller drejer klagen sig om fejl i socialrapporten, er det ligeledes nødvendigt, at samrådet kommenterer klagen og f.eks. redegør for, hvorfor det anførte ikke har betydning for afgørelsen.

Fremtidige tiltag

Vibeke Rønne orienterede afslutningsvis for nogle områder, som nævnet vil have fokus på i den kommende tid..

For det første vil nævnet sætte fokus på danske børn. I forbindelse med gennemgangen af de mange sager om godkendelse af ansøgere til dansk barn, er nævnet blevet opmærksom på, at samrådene følger en meget forskellig praksis med hensyn til fastlæggelsen af godkendelsesrammer. Gennemgangen af sagerne kan give det indtryk, at nogle samråd stort set følger ansøgerens ønsker om f.eks. en snæver aldersramme, mens andre samråd er i indgående drøftelser med ansøgerne om deres ressourcer med hensyn til at modtage et barn med

særlige behov. Vibeke Rønne oplyste, at Adoptionsnævnet på denne baggrund har besluttet at nedsætte en intern arbejdsgruppe, som vil se nærmere på godkendelsesrammerne i forbindelse med danske børn.

Et andet fokusområde vil være forskning på adoptionsområdet. Vibeke Rønne bemærkede, at Adoptionsrådet sidste år i august afholdt en forskerkonference, og hun henviste i den forbindelse til konferencens beretning, der kan læses på Civilretsdirektoratets hjemmeside (www.civildir.dk). Hun håbede, at nævnet ville få inspiration til løsningen af denne opgave via drøftelserne i morgen i workshoppen om forskning. Vibeke Rønne oplyste, at nævnet i maj vil drøfte, hvordan nævnets indsats på forskningsområdet skal prioriteres.

Nævnets tredje hovedfokus bliver gennemførelsen i efteråret af en tilsynsrejse til Østeuropa. Denne vil formentlig gå til Hviderusland og Tjekkiet.

Vibeke Rønnes plancher er vedlagt som bilag 3.

Spørgsmål til Vibeke Rønne

Jette Sørensen, Århus Amt, spurgte om godkendelse til danske børn også indebærer en godkendelse til adoption af børn med anden etnisk oprindelse, eller om ansøgerne har lov til at begrænse deres ansøgning til alene at omfatte et dansk barn.

Vibeke Rønne oplyste, at nævnet har stadfæstet et afslag på godkendelse, i et tilfælde hvor ansøgerne udtrykkeligt ikke ønskede et mørkt barn. I den konkrete sag fandt nævnet ikke, at ansøgerne var rummelige nok til at kunne godkendes som adoptanter. Hun tilføjede, at det kunne være interessant at forske i, hvilken betydning adoptanternes ønsker i relation til barnet har for adoptionsforløbet.

Kontorchef i Civilretsdirektoratet og medlem af Adoptionsnævnet Anne Thalbitzer: Orientering om den ny børnelov

Anne Thalbitzer orienterede om den nye børnelov, der træder i kraft den 1. juli i år.

Hun bemærkede, at den børnelov vi har i dag er fra 1960, og at denne stort set ikke er ændret siden. Med den ny lov har man søgt at foretage en gennemgribende revision af reglerne på området.

Anne Thalbitzer nævnte, at hun i sit indlæg kort ville berøre de grundlæggende principper og hovedindholdet i den ny lov. Hun lagde navnlig vægten på de spørgsmål, som var relevante i forhold til bortadoptionssagerne.

Anne Thalbitzer indledte med at bemærke, at statsamterne har en særlig vejledningspligt i forhold til børneloven. Amterne har derfor mulighed for at forelægge konkrete tvivlsspørgsmål for det lokale statsamt eller at henvise parterne til at rette henvendelse til statsamtet.

Vedrørende de grundlæggende principper for børneloven fremhævede Anne Thalbitzer fire elementer:

- 1) Gifte og ugifte par sidestilles
- 2) Ethvert barn skal så vidt muligt have både en far og en mor
- 3) Behandlingen af faderskabssager skal være mere smidig, uformel og borgervenlig
- 4) Faderskabsreglerne skal indrettes efter de nye retsgenetiske muligheder

For så vidt angår de væsentligste punkter i loven blev følgende fremhævet:

- 1) Ugifte par får mulighed for at få faderskabet registreret ved fødslen
- 2) Ugifte par får automatisk fælles forældremyndighed ved registreringen
- 3) Alle faderskabssager starter i statsamtet
- 4) Statsamtet får mulighed for at foranstalte retsgenetiske undersøgelser
- 5) Moderens oplysningspligt skærpes
- 6) Faderskab kan afskæres, hvis barnet er blevet til ved et strafbart forhold
- 7) En mand, der har haft seksuelt forhold til en ugift enlig kvinde i den periode, hvor hun er blevet gravid, får mulighed for at få prøvet sit faderskab
- 8) Faderen og moderen (og barnets værge) får 6 måneders fortrydelsesret
- 9) I visse tilfælde en udvidet adgang til at genoptage faderskabssagen

Anne Thalbitzer bemærkede, at faderskabet kan konstateres enten i forbindelse med fødslen, ved en faderskabssag i statsamtet, ved en faderskabssag i retten eller i forbindelse med genoptagelse af en afsluttet sag. I adoptionssagerne vil der formentlig oftest være tale om en faderskabssag i statsamtet.

Vedrørende faderskabssagernes behandling i statsamtet oplyste Anne Thalbitzer, at behandlingen af sagen kan ske enten før eller efter fødslen. I bortadoptionssagerne kan der være god grund at tilstræbe, at faderskabssagen så vidt muligt behandles inden fødslen.

Hun henledte opmærksomheden på, at det derfor kan være en god ide, hvis amtet – når en moder henvender sig – gør hende opmærksom på, at hun bør rejse faderskabssagen i statsamtet inden fødslen, og at amtet efter aftale med moderen tager kontakt til statsamtet om sagen. For at faderskabssagen kan afsluttes før fødslen, skal tre betingelser være opfyldt:

- moderen skal anmode herom
- der er kun én faderskabsmulighed
- faderen anerkender

Hvis disse betingelser ikke er opfyldt, kan faderskabssagen først rejses efter fødslen.

Med hensyn til muligheden for at få oplyst faderens navn gælder følgende principper:

- Moderens skal oplyse, hvem der er eller kan være barnets far. Det gælder også i bortadoptionssager
- Opfylder moderen ikke oplysningspligten, skal hun rådgives og vejledes om betydningen af, at faderen ikke findes
- Tilbageholder hun fortsat oplysningen, skal statsamtet indbringe sagen for retten
- Fremkommer hun med oplysninger, kan statsamtet foranstalte retsgenetiske undersøgelser, hvis parterne er indforstået

For at sagen kan afsluttes i statsamtet gælder følgende krav:

- Manden skal anerkende faderskabet og
- Moderen har ikke haft seksuelt forhold til andre eller
- Den pågældende er efter de retsgenetiske undersøgelser utvivlsomt far

Statsamtet skal imidlertid indbringe sagen for retten, hvis en af parterne anmoder om det, eller hvis statsamtet i øvrigt finder det betænkeligt at fortsætte behandlingen. Sagen skal også indbringes for retten, hvis den ikke kan sluttes ved frivillig anerkendelse.

Vedrørende spørgsmålet om genoptagelse bemærkede Anne Thalbitzer, at faderskabssagerne her kan opdeles i fire forskellige tilfælde:

1) Barnet har aldrig fået en far

Er faderskab ikke registreret eller fastslået ved anerkendelse eller dom, kan sagen kræves genoptaget af moderen, barnet eller en mand, der har haft seksuelt forhold til moderen i konceptionsperioden.

Dette er uden tidsbegrænsning, men det skal antageliggøres, at en bestemt mand

kan blive barnets far. En uunderbygget begæring om genoptagelse kan ikke efterkommes.

Er barnet myndigt, kan sagen ikke genoptages mod dets vilje.

2) Enighed mellem parterne

Er faderskab registreret eller fastslået ved anerkendelse eller dom, genoptages sagen, hvis moderen, faderen og barnet eller dets værge er enige om det.

Dette gælder uden tidsbegrænsning, men det skal sandsynliggøres, at en anden mand kan blive barnets far.

3) Fejl ved registreringen

Hvis der er sket fejl ved registreringen, kan moderen, den registrerede far, barnets værge eller den mand, der på grund af fejlen ikke er registreret som far, kræve sagen genoptaget.

Genoptagelse kan ikke kræves af den registrerede far, hvis han med kendskab til eller formodning om fejlen har behandlet barnet som sit. Moderen kan heller ikke kræve genoptagelse, hvis hun med samme kendskab eller formodning har ladet manden behandle barnet som sit ("anerkendelseslæren").

Genoptagelse skal kræves senest 3 år efter fødslen, medmindre der foreligger ganske særlige grunde. Er der tale om et større barn, skal det høres.

4) Nye oplysninger

Er faderskab registreret eller fastslået ved anerkendelse eller dom, kan moderen, barnets værge eller faderen anmode om, at sagen genoptages, hvis der foreligger nye oplysninger.

Anmodning skal fremsættes senest tre år efter barnets fødsel, medmindre der foreligger ganske særlige grunde. Der er under alle omstændigheder ikke tale om krav på genoptagelse. Der skal foretages en samlet vurdering af, om det er rimeligt, at sagen nu genoptages. Er der tale om et større barn, skal det høres.

Spørgsmål om genoptagelse behandles i første omgang af statsamtet. En part kan dog kræve statsamtets afgørelse indbragt for retten. Sker der genoptagelse, behandles den nye sag efter de almindelige regler.

Vedrørende bortadoptionerne bemærkede Anne Thalbitzer, at langt de fleste bortadoptionssager i dag gennemføres uden, at faderskabet fastslås. Dette vil normalt ikke være muligt efter den ny børnelov. Fremover vil statsamterne således have pligt til at rejse faderskabssag. Herudover skærpes mødrenes oplysningspligt fremover, og enlige mødre vil have ubetinget oplysningspligt. Endvidere vil det fremover være sådan, at tredjemand får ret til at få prøvet deres faderskab, ligesom mulighederne for genoptagelse af faderskabet som nævnt udvides.

I forbindelse med adoptionssagerne rejser der sig for det første spørgsmålet om, hvorvidt bortadoptionen skal afvente faderskabssagens afslutning. Hertil må som udgangspunkt svares ja. Baggrunden herfor er dels hensynet til den biologiske far, som kan have en interesse i at udtale sig om adoptionsspørgsmålet, dels hensynet til barnet, som kan have en ideel interesse i, at faderskabet fastslås. Anne Thalbitzer forudså, at de fleste sager formentlig vil kunne forløbe ganske uproblematisk ved, at faderskabet fastslås, inden tre måneder efter, at barnet er født. Det er imidlertid vigtigt, at alle implicerede myndigheder er opmærksomme på, at faderskabssagen skal behandles hurtigt af hensyn til barnet. Der vil naturligvis være sager, hvor der er flere mulige fædre, men sagerne vil i vidt omfang kunne afgøres ved statsamterne. Der vil også kunne opstå den mulighed, at moderen ikke ved, hvem der er faderen, og i disse tilfælde må statsamtet henlægge faderskabssagen. Tilbage vil være de sager, hvor faderskabssagen skal afgøres i retten, og sagen således vil trække ud. I disse tilfælde vil der dog være mulighed for at gennemføre adoptionen, hvis den eller de mulige fædre samtykker til adoptionen.

For det andet er der spørgsmålet om, hvorvidt bortadoptionen skal afvente en evt. begæring efter § 6. Ifølge denne bestemmelse har en mand, der har haft et forhold til moderen ret til at få prøvet, om han er far til barnet. Anmodningen skal ske seks måneder efter barnets fødsel, medmindre der allerede verserer en faderskabssag. I forarbejderne til børneloven er det klart forudsat, at bortadoptionen kan gennemføres før de seks måneder er forløbet, da det formentlig er forholdsvis urealistisk, at faderen dukker op efter tre men inden for seks måneder. Omvendt bør man naturligvis ikke forcere sagen igennem, hvis man er bekendt med, at en far snarest vil søge faderskabet fastslået.

Et tredje spørgsmål vedrører betydningen af en protest fra barnets biologiske far. Her gælder det, at hvis faderen protesterer og har kontakt med barnet, vil man ikke kunne gennem-

føre en bortadoption. Af hensyn til barnet vil faderen dog omvendt ikke kunne forhindre en bortadoption, hvis han ikke ønsker at søge om forældremyndigheden over barnet.

Endelig er der spørgsmålet om genoptagelse. Hvis en anmodning om genoptagelse sker efter, at adoptionen er gennemført, kan en sådan anmodning imidlertid ikke rykke ved gyldigheden af den gennemførte adoption. Der vil således også være et hensyn at tage til opretholdelse af anonymiteten.

Anne Thalbitzers plancher er vedlagt som bilag 4.

Spørgsmål til Anne Thalbitzer

Kirsten Lindhardt, Viborg Amt, spurgte om moderen har mulighed for sammen med en mand, som ikke er far til barnet, at afgive en såkaldt ansvars- og omsorgserklæring og derved undgå en faderskabssag.

Anne Thalbitzer svarede, at en ansvars- og omsorgserklæring ikke rigtig lader sig forene med, at moderen samtidig ønsker barnet bortadopteret. Teoretisk set er det dog en mulighed.

Karsten Kaas Ibsen, læge, Københavns Amt, spurgte om den tankegang, at et barn har ret til både at have en mor og far, får en afsmittende virkning med hensyn til vurderingen af enlige ansøgere.

Anne Thalbitzer svarede, at børneloven alene tilstræber at få fastlagt, hvem der er de biologiske forældre til et barn. Børneloven regulerer derimod ikke spørgsmålet om, hos hvem barnet skal vokse op.

Lene Kamm, Civilretsdirektoratet, spurgte, hvilke grunde der kan tale for, at det ikke er i barnets interesse at få faderskabet fastslået.

Anne Thalbitzer svarede, at det helt klare udgangspunkt er, at alle faderskabssager skal gennemføres. Det er alene i de tilfælde, hvor der ligger et strafbart forhold til grund for graviditeten – som f.eks. incest eller voldtægt – at det kan komme på tale at afskære faderskabet.

Sekretariatschef i Adoptionsnævnet, Anette Hummelshøj: Brugerundersøgelse af sagsbehandlingen i amterne i forbindelse med ansøgning om adoption

Anette Hummelshøj orienterede om nævnets brugerundersøgelse af sagsbehandlingen i amterne. Formålet med iværksættelsen af brugerundersøgelsen har været at få indblik i, hvordan brugerne har oplevet sagsbehandlingen i forbindelse med, at amterne har truffet afgørelse i deres adoptionssag.

Anette Hummelshøj bemærkede, at et af hovedformålene med ændringen af adoptionsloven har været at gøre reglerne om godkendelse af kommende adoptanter mere tidssvarende og smidige, bl.a. ved at adoptanterne får mere medbestemmelse og ansvar i forbindelse med adoptionen samtidig med, at myndighedernes kontrolfunktion træder i baggrunden. Adoptionsnævnet har med brugerundersøgelsen ønsket at få indblik i, om de nye regler virker i overensstemmelse med disse intentioner.

Anette Hummelshøj gennemgik hovedresultaterne af brugerundersøgelsen, der i høj grad viser, at der udbredt tilfredshed med sagsbehandlingen i amterne.

Der henvises til brugerundersøgelsen, som efterfølgende er udsendt til amterne, og som findes på nævnets hjemmeside.

I forbindelse med gennemgangen påpegede Anette Hummelshøj, at det navnlig er i forbindelse med sagsbehandlingstiderne, at brugerne er mest utilfredse. Hun orienterede i den sammenhæng om amternes faktiske sagsbehandlingstider i henholdsvis fase 1 og fase 3 samt den samlede sagsbehandlingstid fra indgivelse af ansøgning i fase 1 og indtil samrådet træffer afgørelse vedrørende spørgsmålet om godkendelse som adoptant.

I 2001 var den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i fase 1 99 dage og i fase 3 68 dage. Den totale sagsbehandlingstid var 215 dage. Sidstnævnte involverer også deltagelse i det adoptionsforberedende kursus. Der var stor variation fra amt til amt med hensyn til sagsbehandlingstidens længde.

Oplysninger om sagsbehandlingstider m.v. vil fremgå nævnets statistik for 2000 og 2001.

Spørgsmål til Anette Hummelshøj

Michael Paaske, Adoption og Samfund, roste initiativet med at gennemføre en brugerundersøgelse. Han bemærkede, at undersøgelsen – ikke overraskende for ham – viser at der i langt de fleste tilfælde er en god og positiv dialog mellem ansøgerne og amterne. Imidlertid er sagsbehandlingstiderne et virkeligt problem, som det er afgørende at være opmærksom på. Han spurgte i den forbindelse, hvad man har tænkt sig at gøre for at følge op på undersøgelsen. Michael Páske spurgte endvidere, om Adoption og Samfund har adgang til undersøgelsens resultater.

Anette Hummelshøj svarede, at Adoption og Samfund ligeledes vil få rapporten om brugerundersøgelsen. Organisationen vil endvidere, under iagttagelse af hensynet til anonymiteten, kunne få de samme oplysningerne som de enkelte amter kan få. Med hensyn til opfølgning på undersøgelsen bemærkede Anette Hummelshøj, at nævnets medlemmer endnu ikke har haft lejlighed til at drøfte resultaterne af undersøgelsen, herunder også eventuelle tiltag eller forslag til forbedringer.

Ida Wille, Ribe Amt, foreslog i forbindelse med sagsbehandlingstiden i fase 1, at ukomplicerede sager i højere grad behandles på skriftligt grundlag. Navnlig i de mindre amter, hvor der er langt mellem samrådsmøderne, vil man kunne forkorte ventetiden herved.

Dette råd blev hermed givet videre.

Overlæge, medlem af Adoptionsnævnet, Thure Krarup: Adoptionsansøgers helbredsforhold

Thure Krarup orienterede om den arbejdsgruppe, som Civilretsdirektoratet har nedsat og som nu er ved at lægge sidste hånd på sin redegørelse. Arbejdsgruppen har haft til opgave at foretage en gennemgang af de eksisterende retningslinier vedrørende helbredsmæssige krav til adoptionsansøgere, og arbejdsgruppen har bestået af følgende medlemmer:

- Kontorchef Anne Thalbitzer, Civilretsdirektoratet (formand)
- Overlæge Ove Jacobsen, Adoptionsnævnet
- Overlæge, dr. med. Thure Krarup, Adoptionsnævnet
- Afdelingslæge Tove Petersen, Sundhedsstyrelsen
- Afdelingsleder, dr. med. John-Erik Stig Hansen, Center for Små Handicapgrupper
- Jurist Ann Vikkelsø, Center for Ligebehandling af Handicappede

- Sekretariatschef Lars Klüver, Adoptions og Samfund
- Praktiserende læge Lars Schriver, Adoption og Samfund

Thure Krarup oplyste, at godkendelsesbekendtgørelsens § 7 opstiller det generelle krav til ansøgeres helbredsforhold, nemlig at det er en betingelse for at blive godkendt som adoptant, at ansøgerens fysiske og psykiske helbredstilstand ikke forringer mulighederne for, at adoptionsforløbet kan blive til barnets bedste.

Thure Krarup bemærkede, at arbejdsgruppen på baggrund af dette generelle krav har gjort sig overvejelser om en lang række forhold:

For det første har man i gruppen diskuteret, hvordan diverse livsstilsfaktorer som f.eks. hobby, familiære dispositioner etc. spiller ind ved vurderingen af en ansøgers helbredsmæssige tilstand. Man har i gruppen været enige om, at sådanne faktorer ikke skulle have indflydelse, medmindre vedkommende lider af en sygdom, hvor bestemte livsstilsfaktorer kan spille ind og påvirke forløbet af den pågældendes sygdom.

For det andet har man i arbejdsgruppen haft indgående diskussioner vedrørende begrebet overdødelighed. Den nye vejledning lægger her op til, at man må være mere fleksibel ved vurderingen af helbredstilstanden for de yngre grupper end for de ældre grupper, idet den forventede dødelighed inden for de næste 20 år stiger med ansøgerens alder. For en rask 25-årig er dødeligheden inden for de efterfølgende 20 år således 2,5%, hvorimod den for en rask 40-årig er ca. 10%.

For det tredje har arbejdsgruppen diskuteret spørgsmålet om, hvad diverse handicaps betyder for muligheden for at adoptere. Der har her været enighed om, at det forhold, at en ansøger har et handicap ikke i sig selv er til hinder for, at vedkommende kan godkendes som adoptant. Ved vurderingen heraf må det også tillægges vægt om ansøgeren eller dennes ægtefælle i et vist omfang kan kompensere for handicapet.

I forbindelse med de enkelte sygdomsgrupper bemærkede Thure Krarup, at overlevelsesraten for f.eks. **ondartet hudkræft** er blevet væsentlig bedre gennem de senere år, hvilket viser, at sygdommene ikke er statiske, men at det er nødvendigt at holde sig løbende opdateret. Sådanne ændringer i prognosen for en konkret sygdom vil naturligvis også skulle spille ind ved vurderingen af sygdommens betydning i adoptionsmæssig sammenhæng.

Vedrørende **lungesygdomme** bemærkede Thure Krarup, at dette er et af de områder, hvor det er relevant at inddrage livsstilsfaktorer, idet det er f.eks. er væsentligt, om den pågældende ryger eller ej.

For så vidt angår **overvægt** bemærkede Thure Krarup, at man ved vurderingen heraf går ind og ser på overlevelseskurverne. Hvis en person er meget overvægtig (BMI over 38 for kvinder og over 40 for mænd) er der en ganske betydelig overdødelighed i forhold til normalbefolkningen, og hovedreglen vil i disse tilfælde derfor være, at vedkommende får afslag på godkendelse som adoptant. I forbindelse med overvægt vil livsstilsfaktorer også kunne spille ind, ligesom ansøgerens alder er af en vis betydning.

Thure Krarup bemærkede, at et af de områder, hvor der er sket flest ændringer gennem de senere år, er inden for behandlingen af **kræftsygdommene**. Det vil derfor også her være nødvendigt at gå ind i sagen meget konkret, da forholdene i det enkelte tilfælde vil være væsentlige ved vurderingen af prognosen for den pågældende ansøger. Som generel regel anbefaler arbejdsgruppen, at observationstiden efter afsluttet behandling bør være 8 år.

Thure Krarup opsummerede med at bemærke, at forløbet i hvert enkelt tilfælde spiller en meget stor rolle. Det er derfor væsentligt, at attesterne som udgangspunkt er nye, således at man ikke lægger ældre helbredsmæssige oplysninger til grund for en afgørelse af, hvorvidt ansøgers helbreds er til hinder for adoption. Thure Krarup fandt, at den seneste erklæring som hovedregel maksimalt bør være tre måneder gammel.

Spørgsmål til Thure Krarup

Ib Hempel Jørgensen, Vestsjællands Amt, spurgte om samrådene i de sager, hvor der er tvivl om prognosen for en konkret sygdom, bør give afslag på godkendelse med henvisning til ankemuligheden, eller om samrådet snarere bør søge rådgivning i forbindelse med afgørelsen.

Thure Krarup svarede, at samrådet bør træffe sin egen afgørelse. Såfremt samrådet er i tvivl bør der som hidtil gives afslag med vejledning om muligheden for anke til nævnet. Nævnet vil godt – på et generelt plan – give rådgivning i forbindelse med vurderingen af en sygdom. Nævnet vil derimod ikke gå ind i den konkrete sag, før den evt. forelægges for nævnet som en ankesag.

Jan Ulrich Secher, Frederiksborg Amt, spurgte til psykofarmakabehandling. Han var af den opfattelse, at denne behandling bliver mere og mere almindelig og efterlyste derfor en vejledning på området i relation til adoption.

Thure Krarup svarede, at det hovedsageligt er den psykiske lidelse, der ligger bag anvendelsen af psykofarmaka, som det kommer an på. Såfremt et i øvrigt almindeligt fungerende menneske gennem en periode har taget lykkepiller e.l. uden at være decideret syg, vil det ikke automatisk medføre afslag på godkendelse som adoptant.

Joakim Hoffmeyer, Adoptionsnævnet, supplerede med at bemærke, at det er meget svært at sige noget generelt om, hvad anvendelsen af psykofarmaka betyder for muligheden for at kunne blive godkendt som adoptant. Dette kommer helt an på bevæggrundene for at anvende midlerne på den pågældende person. Han var også af den opfattelse, at det ikke kan udelukkes, at en person kan godkendes, selv om vedkommende er i behandling med sådanne midler.

Ombudsmand, professor, dr. jur. Hans Gammeltoft-Hansen: Udvalgte sagsbehandlingsspørgsmål

Hans Gammeltoft-Hansen takkede for invitationen og præsenterede dig selv.

Han bemærkede, at selv om han som ombudsmand har haft adoptionssager på skrivebordet, har det ikke ført til, at han har den samme indsigt og erfaring, som dem der arbejder med adoptionssager til daglig. Ombudsmandens opgave er at behandle klager over alle dele af den offentlige administration. Dette arbejde er et juridisk arbejde, som grundlæggende anvender en juridisk målestok, og ombudsmandsinstitutionen som en juridisk arbejdende prøvelsesinstans adskiller sig derved ikke meget fra domstolene. Til forskel fra domstolenes arbejde behandles ombudsmandens sager dog nærmest udelukkende på et skriftligt grundlag. Dette gør til gengæld, at ombudsmandsinstitutionen har mulighed for at arbejde betydelig mere uformelt.

Hans Gammeltoft-Hansen bemærkede, at noget væsentligt ved adoptionssager er, at de i deres substans indeholder noget jura. Ofte afgøres de imidlertid ud fra nogle andre vurderinger og ud fra anden sagkundskab end den retlige. Når denne anden sagkundskab kommer ind, afholder ombudsmanden sig fra at gå ind i substansen, idet han kun i begrænset omfang tager stilling til afgørelser, der helt eller delvist beror på anden sagkundskab.

Hans Gammeltoft-Hansen bemærkede, at han også over for klagerne giver udtryk for, at han som ombudsmand normalt ikke har særlige forudsætninger for at afveje forholdene i forhold til samråd og Adoptionsnævnet, som varetager disse opgaver til daglig.

Tilbage står så de mere retlige aspekter. Hans Gammeltoft-Hansen bemærkede, at en del af de forvaltningsretlige aspekter normalt ikke volder store problemer i adoptionssagerne. Således synes der ikke at være store problemer med reglerne om partshøring, klagevejledning, princippet om officialmaksimen (hvorefter myndighederne har ansvaret for at skaffe de fornødne oplysninger til sagens oplysninger) etc. Hans Gammeltoft-Hansen oplyste, at han derfor ville koncentrere sig om det, han finder væsentligt i adoptionssagerne og der hvor problemerne navnlig ses – nemlig i forhold til begrundelserne.

I forbindelse med begrundelser pointerede Hans Gammeltoft-Hansen, at det er åbenbart, at det overordnede hensyn i adoptionssagerne er barnets tarv. På den anden side kommer adoptanternes ”tarv” imidlertid også ind i billedet derved, at deres interesser også skal tilgodeses på den måde, at de har krav på en fair behandling. Eftersom ombudsmanden aldrig er blevet præsenteret for en klage fra et barn, men i stedet fra ansøgere, som har fået afslag på godkendelse som adoptanter, vil han i sagens natur altid blive præsenteret for sagen ud fra ansøgernes vinkel og vil gå ind i sagen med henblik på at skulle vurdere, om reglerne for fairness i tilstrækkeligt omfang er blevet iagttaget og overholdt.

Forvaltningslovens § 24 beskæftiger sig med indholdet i forvaltningens begrundelser. Der er således tre elementer i begrundelserne; nemlig

- 1) henvisning til retsregler
- 2) hvis afgørelsen beror på et skøn skal de væsentligste hensyn være anført i begrundelsen
- 3) De væsentligste faktiske forhold, som har haft betydning for afgørelsen, skal indgå i begrundelsen.

En begrundelse i overensstemmelse med forvaltningsloven skal med andre ord være en fyldestgørende forklaring på, hvorfor afgørelsen har fået det indhold, den har.

Til en sådan fyldestgørende forklaring hører, at hvis borgeren har gjort argumenter gældende, som vedkommende mener styrker hans eller hendes sag, bør myndighederne tage stilling til, hvad den pågældende har anført. Hvis man ikke mener, det har betydning for afgørelsen, bør man som minimum i afgørelsen vise, at man har set og tænkt over, hvad den pågældende har anført.

Hans Gammeltoft-Hansen bemærkede i forbindelse med spørgsmålet om tilstrækkelige begrundelser, at der findes en lakmusprøve, som det ofte giver mening at anvende. Når en begrundelse formuleres bør man således prøve at sætte sig i modtageres sted; Hvis jeg fik denne begrundelse, ville jeg så kunne forstå den? Hvis man bruger denne metode og lader den være retningsgivende, vil man næsten altid ramme det rigtige.

Hensynene bag forvaltningens pligt til at begrunde negative afgørelser er for det første et hensyn om, at man skylder borgere en begrundelse. Man bør ikke alene fortælle, hvad der skal være ret, men også anerkende kravet om, at borgere bør vide, hvorfor vedkommende har fået en negativ afgørelse. For det andet er begrundelsen ofte med til at sikre, at afgørelsen faktisk er rigtig. Hans Gammeltoft-Hansen bemærkede, at man af og til kan komme i den situation, at man umiddelbart oplever, at afgørelsens udfald er klar, men at man efterfølgende kommer i problemer, når begrundelsen skal formuleres. Her kan det være relevant at vende tilbage til selve afgørelsen og spørge om problemerne med at formulere begrundelsen måske skyldes, at afgørelsen er helt eller delvis forkert.

For så vidt angår de tre elementer i afgørelsen var Hans Gammeltoft-Hansen af den opfattelse, at der normalt ikke var problemer med at få angivet retsreglerne i afgørelserne. Angivelse af hovedhensynene bag afgørelsen oplevede han som regel heller ikke som det store problem i adoptionssagerne. Derimod opstår problemerne særligt i forbindelse med faktum, dvs. ved angivelsen af de faktiske forhold, som har været afgørende for, at man vurderet de enkelte dele på en sådan måde, at det har ført til det pågældende resultat. Dette er ikke bare et udsagn, men snarere en forklaring af de faktiske forhold, der har gjort, at man er nået frem til en negativ vurdering af f.eks. de pågældendes ressourcer eller robusthed.

Dette er særligt vanskeligt i adoptionssager på grund af navnlig to forhold. For det første vil begrundelsens tema ofte være en prognose om, hvordan det vil gå i fremtiden. Det er i sagens natur altid sværere at begrunde en prognose end at henvise til noget historisk. For det andet vil afgørelserne i del sager være baseret på subjektive vurderinger. Dette er ikke så meget tilfældet i fase 1, hvor der henvises til objektive krav, såsom alder, samliv, økonomi, bolig og strafforhold. Lidt mere vanskeligt kan det være med afgørelser, som er begrundet i helbredsforhold, da disse også indebærer delvist prognostiske udsagn. Problemer med de subjektive vurderinger gør sig imidlertid særligt gældende i fase 3, hvor begrundelserne ofte er forankret i forhold som ansøgnernes adoptionsmotiv, deres personlighed, interesser, fremtidsplaner, ægteskab e.l. En beskrivelse af forhold som disse vil nødvendigvis indebære et subjektivt skøn, hvilket gør begrundelsen svær. Hans Gammeltoft-Hansen bemærkede, at dette problem også gør sig gældende i andre typer af sager – f.eks. ansættelsessager – der også er baseret på en høj grad af subjektivitet. Hvad der imidlertid i særlig

grad gør sig gældende i adoptionssager er, at afgørelserne er meget indgribende for ansøgerne. Herudover kan man ikke i adoptionssager – som tilfældet f.eks. er i ansættelsessager – henviser til, at der var en mere egnet ansøger. En modifikation til dette er dog de danske sager, hvor ikke alle får henvist et barn, selvom de er godkendte hertil.

Hans Gammeltoft-Hansen bemærkede, at disse vanskeligheder i adoptionssagerne gør, at det kan være svært at begrunde afgørelserne tilstrækkeligt. Ikke desto mindre kan det naturligvis lade sig gøre, men det indebærer blot, at man er ekstra opmærksom herpå.

Han henviste til en konkret sag, som var blevet påklaget til ombudsmanden, hvor man i afgørelsen havde henvist til, at ansøgeren ikke var åben og robust nok eller havde det fornødne netværk til at kunne adoptere et udenlandsk barn. Hans Gammeltoft-Hansen bemærkede, at en sådan begrundelse ikke er god nok. Denne vurdering må jo være baseret på et eller andet – hvorfor er man nået frem til en sådan vurdering af ansøgerens ressourcer.

Et andet problem i den konkrete sag vedrørte spørgsmålet om angivelse af hovedhensynene bag skønnet i forhold til de særlige eller yderligere kvalifikationer, som stilles til enlige ansøgere. Hans Gammeltoft-Hansen bemærkede i den forbindelse, at Adoptionsnævnet er i gang med at undersøge sager vedrørende enlige ansøgere med henblik på nærmere at definere, hvad der ligger i de ”særlige” kvalifikationer, som enlige skal være i besiddelse af. Det tredje element, som sagen var et eksempel på, var at myndighederne ikke i tilstrækkeligt omfang havde taget stilling til ansøgerens anbringender og i afgørelsen viste, at man havde set og hørt den pågældendes argumenter.

Hans Gammeltoft-Hansen opsummerede sit indlæg med at fremhæve tre forhold i adoptionssager.

- 1) Han anerkendte, at afgørelser i adoptionssager ofte er vanskelige i og med, at de ofte involverer en prognose og delvist subjektive og intuitive indtryk.
- 2) Han foreslog, at man i forbindelse med begrundelser forsøger at anvende den nævnte empati-test, således at man så vidt muligt frigør sig fra det professionelle og forsøger at sætte sig i ansøgerens sted.
- 3) Han pointerede, at man aldrig af hensyn til borgere bør undlade at give den fulde, hele og korrekte begrundelse.

I relation til sidstnævnte bemærkede Hans Gammeltoft-Hansen, at argumentet har været, at man ved at forholde en del af begrundelsen forsøger at skåne borgerne. På trods af, at dette ofte er en meget forståelig reaktion, skal man ikke desto mindre forsøge at vaccinere sig selv imod denne tankegang. Der er en række helt overordnede og klare hensyn, som over-

vægter dette og tilsiger, at man skal give den fulde begrundelse. For det første kan det være hårdt for en ansøger, som har fået afslag på godkendelse at skulle leve i en livslang frustration over, hvorfor man fik afslag. For det andet er der noget helt generelt, som taler for at håndhæve pligten til begrundelsen; nemlig at man ellers går glip af den korrektive effekt, som begrundelsen har.

Hans Gammeltoft-Hansen nævnte, at der ved sagsoplysningen findes to basale fejlkilder. Dels kan ansøgernes spændte situation fremkalde en række stive og spændte situationer og reaktioner fra ansøgerne. Dels vil en sagsbehandlers svigtende empati over for visse personlighedstyper eller træk nødvendigvis kunne spille ind – dvs. graden af kemi mellem ansøger og sagsbehandler.

Hans Gammeltoft-Hansen gav en række bud på, hvordan disse fejlkilderne kunne forebygges. Dels var det hans opfattelse, at de adoptionsforberedende kurser formentlig er vigtig afhjælpfaktor til at undgå stor usikkerhed fra ansøgernes side. Dels er sagsbehandlerens uddannelse og udvikling vigtig, og endelig kan man overveje, om det i visse sager kan være hensigtsmæssigt at have skiftende sagsbehandlere eller evt. flere sagsbehandlere ad gangen.

Hans Gammeltoft-Hansen sluttede sit indlæg med at bemærke, at myndighederne på adoptionsområdet er sat til at varetage en meget vigtig men også vanskelig opgave. Det vil næppe kunne undgås, at der sker formelle fejl i sagsbehandlingen, selvom man naturligvis altid bør bestræbe sig på at undgå dette. Han var samtidig af den opfattelse, at ansøgere generelt mødte meget stor professionalisme og personlig sympati blandt sagsbehandlerne i forbindelse med behandlingen af adoptionsansøgninger.

Spørgsmål til Hans Gammeltoft-Hansen

Karen Monrad, Vestsjællands Amt, spurgte om der er inhabilitetsproblemer, når et medlem af samrådet samtidig er sekretariatsleder for adoptionsafdelingen, eller når en sagsbehandler deltager i samrådsmøder.

Hans Gammeltoft-Hansen svarede, at den omstændighed, at en sagsbehandler er med ved et møde ikke i sig selv medfører inhabilitet. Der er imidlertid en grå zone, som går uden for den juridiske habilitet i og med, at forvaltningens afgørelser ikke blot skal være saglige, men også skal *synes* saglige.

Han foreslog, at man overvejer at dele samrådsmøderne op i to dele, hvor sagsbehandleren alene deltager i den del af mødet, som vedrører oplysning af sagen, hvorefter sagsbehandleren forlader mødet og samrådet træffer sin afgørelse.

Lene Nielsen, Århus Amt, bemærkede, at man også kunne se det som et problem i forhold til partshøring, hvis en sagsbehandler f.eks. orienterer samrådsmedlemmer på selve samrådsmødet.

Hans Gammeltoft-Hansen svarede, at dette er vigtigt at gøre sig klart. Ingen oplysning af nogen betydning må indgå, uden at ansøgeren har haft kendskab dertil og mulighed for at kommentere herpå. Så hvis der er tale om, at sagsbehandleren er med til oplyse sagen ved et samrådsmøde, må det nøje indskærpes, at kontradiktionen på intet tidspunktet overses.

Thure Krarup, Adoptionsnævnet, bemærkede i forbindelse med spørgsmålet om at give den fuldstændige begrundelse til ansøgerne, at problemet i f.eks. helbredssagerne ofte er, at ansøgere, der lider af en alvorlig sygdom, ofte af deres læge har fået stillet et meget positivt resultat i udsigt. Begrundelsen kan her forekomme ekstra vanskelig, når ansøgerne i forbindelse med deres adoptionsansøgning får et helt andet indtryk af deres sygdom.

Hans Gammeltoft-Hansen svarede, at dette naturligvis vanskeliggør opgaven. Han bemærkede, at der i forvaltningsloven findes en mulighed for – helt undtagelsesvis – at fritage myndighederne for begrundelsespligten, hvis der er afgørende hensyn der taler imod, f.eks. at man derved risikerer, at der kan ske en forværring af den pågældendes lidelse. Han pointerede, at denne undtagelse meget sjældent vil kunne finde anvendelse, og at man derfor bør udvise stor forsigtighed med at anvende den.

Korea Klubben ved formand Liselotte Hae-Jin Birkmose, næstformand Kirsten Sloth og Jesper Liebing: Post adoption

Kirsten Sloth takkede for invitationen. Hun oplyste, at Korea Klubben er stiftet i 1990 og i dag har ca. 170 medlemmer. Korea Klubben har i alt været i kontakt med 600-800 af de i alt ca. 8.500 koreanske adopterede i Danmark.

Korea Klubben, der har søsterorganisationer i de fleste europæiske lande og USA, har været involveret i arbejdet med at planlægge internationale konferencer. Det internationale forum har vist sig meget relevant – ikke mindst da arbejdet og diskussionerne i forbindelse med post adoption er meget sammenfaldende med arbejdet i mange andre lande.

I forbindelse med post adoption fandt Kirsten Sloth, at det generelt står skidt til med informationen og støtten på dette område, og at en del lande ikke lever op til de forpligtelser, der er om post adoption i Haagerkonventionen.

Kirsten Sloth bemærkede, at grundlaget for adoptionsinstitutionen i Danmark, som har stor betydning for, hvordan adopterede ser sig selv, er baseret på en antagelse om, at international adoption er en succes. Dette har ikke altid været grundantagelsen, idet man for bare 30 år siden havde en helt anden opfattelse af, hvad adoption var. Kirsten Sloth bemærkede samtidig, at et andet dominerende synspunkt er, at internationalt adopterede, som ofte er ikke-hvide, fungerer som frontløbere i forbindelse med bekæmpelse af racisme i samfundet.

Kirsten Sloth stillede spørgsmålet om, hvorfor man skal forske i international adoption, hvis man generelt betragter det som en succes.

Hertil svarede hun, at antagelsen nok i høj grad også har været med til at begrænse forskningen på området. Den forskning, der har været, har desuden som oftest taget udgangspunkt i, hvordan internationalt adopterede adskiller sig fra danske fødte målt på en række socio-økonomiske faktorer. Generelt har der været manglende interesse i forskning, som har taget udgangspunkt i de adopterede selv, herunder i spørgsmål som etnisk identitet, racisme, søgning af biologisk familie etc.

Korea Klubben har blandt sine medlemmerne lavet en undersøgelse om koreanske adopterede i Danmark. Kirsten Sloth pointerede, at undersøgelsen ikke er repræsentativ, da kun et mindre antal af de koreanske adopterede har deltaget i undersøgelsen. De deltagende i undersøgelsen var karakteriseret ved, at de var ressourcerige mennesker (f.eks. havde 33% af dem gennemført en universitetsuddannelse). Et vigtigt budskab fra undersøgelsen var imidlertid, at der ikke findes en prototype for adopterede i Danmark. Kirsten Sloth fandt, at dette er et vigtigt budskab – at der ikke findes én sandhed om det at være adopteret, men at adopterede adskiller sig fra hinanden på en lang række punkter. Det generelle billede i undersøgelsen var desuden, at de fleste oplever forholdet til deres adoptivforældre som godt. Et andet resultat var, at der eksisterer nogle stereotyper om de biologiske forældre. Den typiske opfattelse er her, at forældrene er fattige mennesker, der har været nødt til at bortadoptere deres børn for at give dem et bedre liv. Kirsten Sloth bemærkede, at denne antagelse falder godt i tråd med den dominerende diskurs på adoptionsområdet; nemlig at adoption reduceres til en forbedring af barnets muligheder.

Et af de centrale aspekter vedrørende post adoption, som Korea Klubben arbejder med er etnisk identitet. Kirsten Sloth bemærkede, at etniciteten er noget af det, som optager mange voksne adopterede. Hun var af den opfattelse, at der på baggrund af bl.a. Korea Klubbens erfaringer er behov for et komplekst begreb om etnisk identitet. Der findes en stor variation i den etniske selvopfattelse, som voksne adopterede har. Kirsten Sloth henviste i den forbindelse til Brottveits undersøgelse af koreanske adopterede i Norge. Denne viste, at der findes flere overordnede typer af etnisk identitet blandt de koreanske adopterede. Identiteten kunne ifølge denne undersøgelse opdeles i dels en norsk identitet, dels en norsk-koreansk identitet og dels en kosmopolitisk identitet.

Kirsten Sloth bemærkede, at der også blandt Korea Klubbens medlemmer findes adopterede, som slet ikke føler, at de er koreanske. Noget af det, som imidlertid binder dem sammen, er ønsket om at vide mere om Korea og evt. rejse dertil og søge efter den biologiske familie. Den øgede viden om Korea viser sig næsten altid at styrke identiteten uanset, at man ender op med at konstatere, at man er dansk.

Kirsten Sloth oplyste, at halvdelen af dem, som har deltaget i undersøgelsen har ønsket at søge efter deres biologiske ophav. Omvendt er der altså også en anden halvdel, som ikke har ønsket at gøre dette. Ca. en femtedel af de deltagende i undersøgelsen har faktisk været i kontakt med deres biologiske familie. Typisk har denne kontakt dog ikke varet mere end 5 år i dag.

I forbindelse med Korea Klubbens undersøgelse henviste Kirsten Sloth i øvrigt til referatet fra Adoptionsrådets forskningskonference, hvor undersøgelsen er omtalt.

Liselotte Hae-Jin Birkmose orienterede herefter om Korea Klubbens arbejde med post adoption. Dette arbejde kan for det første opdeles i medlemsaktiviteter, der bl.a. består af forskellige kulturelle, sociale og adoptionsspecifikke arrangementer. For det andet er der klubbens eksterne arbejde, der består i diverse foredrag, temadage samt en brevkasse for adopterede og deres familier. Endelig er der for det tredje det internationale samarbejde, som bl.a. består af arbejde i et internationalt netværk, konferencer samt engagement i udenlandske forskningsinitiativer.

Liselotte Hae-Jin Birkmose bemærkede, at Korea Klubben på baggrund af disse erfaringer har udarbejdet et post adoption program, der vedrører:

1) Koreansk kultur

Dette har navnlig mening for de koreanske adopterede specifik. Kulturen er en af de mest oplagte måder at forholde sig til det at være koreansk. Aktiviteter i forbindelse med kore-

ansk kultur har også betydning, fordi flere og flere i dag tager til Korea og får kontakt med deres koreanske familier.

2) Rådgivning

Liselotte Hae-Jin Birkmose bemærkede, at det er deres erfaring, at der er et stort behov for rådgivning. I forbindelse med rådgivningen har de også forespørgsler fra adoptivfamilier. Rådgivningen er især praktisk, og de har i et vist omfang også gjort brug af eksterne rådgivere.

3) Indsamling af viden og formidling af erfaringer.

Dette betragtes også som en meget vigtig opgave for klubben. Liselotte Hae-Jin Birkmose nævnte, at Korea Klubben gerne stiller sin viden til rådighed for myndigheder og andre interesserede.

4) Forskning

I forbindelse med forskningsinitiativerne bemærkede Liselotte Hae-Jin Birkmose, at Korea Klubben desværre ikke har mange midler til rådighed for selv at igangsætte forskning. Men som beskrevet ovenfor, har de dog gennemført en spørgeskemaundersøgelse, som blev præsenteret i Oslo.

Liselotte Hae-Jin Birkmose nævnte endvidere, at Korea Klubben af mere konkrete tiltage har beskæftiget sig med:

- En internet brevkasse, som har været en stor succes
- Rejseforberedelseskurser, som navnlig lægger vægt på den praktiske og personlige forberedelse og post-rejse kurser, når man er kommet tilbage til Danmark igen
- Workshops, der bl.a. involverer forskellige temaaftener
- Foredragsteams
- Temadage for fagfolk
- Studiegruppen
- Påbegyndelsen af et forum for internationalt adopterede
- Påbegyndelse af ungdomsprogram

I forbindelse med disse tiltag har Korea Klubben gjort sig forskellige erfaringer. Liselotte Hae-Jin Birkmose oplyste, at de har erfaret en stigning i antallet af henvendelser vedrørende søgning af biologisk familie. Endvidere har de oplevet en stigning i antallet af adopterede, som faktisk får kontakt med deres biologiske familie. Endelig er det deres erfaring, at

der er et stort behov for udvikling af post adoption services for navnlig børn og unge adopterede i Danmark.

Jesper Liebing, der er koordinator for foredragsinitiativet og bestyrer af internet brevkassen, gav afslutningsvis en orientering om de spørgsmål, som han møder, når han holder foredrag for Korea Klubben. Disse koncentrerer sig særligt om følgende:

- Opsøgning af biologisk familie
- Rejse til Korea
- Relationer i adoptivfamilien
- Relationer til biologisk familie
- Etnisk identitet
- Diskrimination, racisme

Medlemmerne af Korea Klubben opsummerede deres ønsker til det fremtidige post adoption arbejde som et øget arbejde for adgang til professionel rådgivning, en bedre dialog mellem myndigheder, organisationer og private initiativer og endelig økonomisk større til igangsætning af forskningsarbejde på området.

Der henvises til bilag 5, hvor plancherne fra Korea Klubbens indlæg er vedlagt.

Spørgsmål til Liselotte Hae-Jin Birkmose, Kirsten Sloth og Jesper Liebing

Pia Brandsnes, Adoption og Samfund, spurgte Kirsten Sloth til de tre grupper af etnisk identitet, som den norske antropolog beskæftiger sig med. Efter Pia Brandsnes' opfattelse beskæftiger han sig mere med faser i livet end med forskellige grupper.

Kirsten Sloth svarede, at der efter hendes opfattelse ikke var tale om en række faser, som man skal igennem. Hun mente også, at det af undersøgelsen fremgår, at alle tre etniske identiteter er lige gyldige. Der er ikke én etnisk identitet, som er "bedre" end de andre.

Lars von der Lieth, DanAdopt, bemærkede, at Danmark efter hans opfattelse har potentiale til at være verdens bedste post adoption land. Han var af den opfattelse, at et af de største problemer i dag er, at adoptionssystemet har bygget sin egen verden og ikke er nok i kon-

takt med de systemer, der allerede eksisterer, f.eks. sundhedsplejersker, diverse voksenrådgivninger etc.

Claus Jarset, Frederiksberg Kommune, spurgte Korea Klubben om de på baggrund af deres viden og erfaringer havde emner, som de mener, at amterne bør orientere kommende adoptanter om i forbindelse med undersøgelsesforløbet.

Jesper Liebing svarede, at adoptanterne bør gøres klart, at det er vigtigt at tale om den etniske oprindelse med barnet.

Jens Ringberg, Adoptionsnævnet, bad om Korea Klubbens bud på, hvor der især var behov for forskning.

Kirsten Sloth svarede, at det især var inden for emner som etnicitet og racisme. Hvad betyder disse begreber for de adopterede, og hvordan håndterer de dem?

Ole Bergmann, DanAdopt, bemærkede i forbindelse med Claus Jarsets spørgsmål, at det vigtigste som amterne efter hans opfattelse kan gøre, er at forsøge at finde ud af, om de mennesker, som vil adoptere et barn fra et fremmed land, har den tilstrækkelige rummelighed og ressourcer til at rumme sådanne spørgsmål.

Pia Brandsnes, Adoption og Samfund, var enig med Ole Bergmann heri. Hvis man har gjort op med sig selv, at man kun kan rumme én kultur, bør man nok tænke sig om, inden man vælger at adoptere.

Fremvisning af Civilretsdirektoratets nye film ”Solen skinnede skarpt” ved faglig konsulent for de adoptionsforberedende kurser, psykolog Lene Kamm

Lene Kamm præsenterede indledningsvis filmen. Hun oplyste, at filmen viser tre forskellige adoptivbørns tanker om det at være adopteret. Formålet med filmen har været at give de kommende adoptanter indblik i, hvordan man som 10-12-årig oplever det at være adoptivbarn. Filmen forsøger i høj grad at vise det fra børnenes side og koncentrerer sig derfor om børnenes univers.

Filmen skal bruges på kurserne under temaet ”adoption som en livslang proces”. Filmen vil derfor blive vist på den første weekend af kurset.

Lene Kamm nævnte, at hun skylder de medvirkede børn og deres familier en stor tak.

Filmen blev herefter vist.

Fredag den 15. marts 2002

Deltagerne arbejdede fredag formiddag i en række forskellige workshops:

1. **Sagsbehandling 1**

Sagsbehandlingen i adoptionssager

Oplægsholder og ordstyrer: Landsdommer, formand for Adoptionsnævnet, Vibeke Rønne og cand.mag. og medlem af Adoptionsnævnet Anette Seidenfaden.

2. **Sagsbehandling 2**

Sagsbehandlingen i adoptionssager

Oplægsholder og ordstyrer: Kontorchef og medlem af Adoptionsnævnet, Anne Birgitte Thalbitzer og Trine Hede, nævnets sekretariat.

3. **Adoptionsansøgers helbredsmæssige forhold**

Oplægsholder og ordstyrer: Overlæge, dr.med. og medlem af Adoptionsnævnet, Thure Krarup og Grethe Bramow, nævnets sekretariat.

4. **Socialrapporter**

Oplægsholder og ordstyrer: Direktør og medlem af Adoptionsnævnet Birgit Skov Jensen og Anette Hummelshøj, nævnets sekretariat.

5. **Relevant forskning inden for adoptionsområdet – hvad er behovene på kort og lang sigt?**

Oplægsholder og ordstyrer: overlæge og medlem af Adoptionsnævnet Peter Andreas Teilmann og overlæge og medlem af Adoptionsnævnet Birgitte Marner

6. **Spørgsmål til de formidlende organisationer - hvad kan henholdsvis amterne og organisationerne gøre bedre?**

Oplægsholdere: Kontorleder i DanAdopt, Ole Bergmann og kontorleder i Adoption Center, Jørgen-Ulrich Ravnskov

Ordstyrer: Journalist og medlem af Adoptionsnævnet Jens Ringberg.

7. **Psykologundersøgelser i adoptionssager**

Oplægsholder og ordstyrer: Klinisk psykolog og medlem af Adoptionsnævnet Marie Gammeltoft og Jeanette Tilgreen Christiansen, nævnets sekretariat.

Referater fra de enkelte workshops

Workshop nr. 1: Sagsbehandling i adoptionssager I

Oplægsholder og ordstyrer: Landsdommer, formand for Adoptionsnævnet, Vibeke Rønne og cand.mag. og medlem af Adoptionsnævnet Anette Seidenfaden.

Deltagere i workshoppen:

- Vibeke Rønne, Adoptionsnævnet
- Anette Seidenfaden, Adoptionsnævnet
- Marianne Wung Sung, DanAdopt
- Pia Brandsnes, Adoption og Samfund
- Anne Sellau, Københavns Kommune
- Birgit Olesen, Københavns Kommune
- Kirsten Gråkær, Københavns Amt
- Kirsten Lindhardt, Viborg Amt
- Helle Møller, Sønderjyllands Amt
- Gerda Bossen, Sønderjyllands Amt
- Anna Kynde, Københavns Amt
- Ragnhild Dissing, Frederiksborg Amt
- Erna Pilgaard, Ringkjøbing Amt
- Ole Mørch, Fyns Amt
- Åse Winther Norup, Nordjyllands Amt
- Birthe Nielsen, Storstrøms Amt
- Lene Nielsen, Århus Amt
- Anne Herzog, Frederiksberg Kommune

Ny første instans

Vibeke Rønne indledte workshoppen med at redegøre for den situation, der opstår, når nævnet anmoder et samråd om at behandle en sag på ny. Dette kan f.eks. skyldes, at der i forbindelse med nævnets behandling af sagen er fremkommet væsentlige nye oplysninger, eller at nævnet er blevet opmærksom på sagsbehandlingsfejl eller lignende. Indtil de nye psykologvejledninger er indarbejdet, vil det formentlig forekomme, at nævnet anmoder samrådet om at stille supplerende spørgsmål til psykologen og om herefter at træffe ny afgørelse i 1. instans. Et sådant sagsbehandlingsskridt er imidlertid ikke, som nogle samråd synes at antage, ensbetydende med, at samrådet skal godkende ansøgerne. Derimod forven-

tes samrådet at undersøge det eller de forhold, som nævnets afgørelse rejser, og herefter træffer ny afgørelse i 1. instans.

Hjemmelsspørgsmål

Vibeke Rønne henledte opmærksomheden på, at samrådene ikke må stille krav til ansøgerne, som ikke har hjemmel i adoptionsloven og bekendtgørelsen. Hun henviste til, at nævnet i anledning af en konkret sag har anført, at der ikke kan kræves *gentest* af en ansøger. Forholdet var det, at ansøgerindens mor og moster i 40-års alderen var døde af brystkræft. Ansøgeren var undersøgt af en speciallæge og viste ingen tegn på sygdommen. I et andet tilfælde har nævnet tilkendegivet, at et samråd ikke i forbindelse med fase 1 kunne stille krav om, at ansøgerne havde *afsluttet fertilitetsbehandlingen*. Dette forhold bør indgå i den konkrete vurdering i fase 3.

Boligforhold

På baggrund af afgørelsen af en konkret sag anførte Vibeke Rønne, at der ikke stilles krav om at ansøgerne – afhængig af familiens størrelse – skal råde over et bestemt antal rum eller kvadratmeter. Nævnet havde i den konkrete sag udtalt, at det forhold, at ansøgerne boede i en moderne 2-værelses lejlighed, ikke var til hinder for godkendelse til barn nr. 3. Det indgik i vurderingen, at de to første børn stadig var små.

Overvægt

I en konkret sag havde nævnet godkendt et ansøgerpar til at adoptere en søskende til det barn, som de tidligere havde adopteret, uanset ansøgerindens BMI var højere end tilladt efter helbredsretningslinierne. I den anledning blev det anført, at det kan forekomme urimeligt i forhold til ansøgere, som får afslag på grund af overvægt, selvom deres BMI er lavere end den pågældende ansøgerindes. Vibeke Rønne anførte, at nævnets afgørelse hvilede på hensynet til, at søskende så vidt muligt bør vokse op sammen. Hun henviste endvidere til behandlingen af emnet overvægt i de nye retningslinier om helbredsforhold.

Økonomi

Deltagere i workshoppene pegede på, at det ofte er vanskeligt og tidskrævende at få selvstændige erhvervsdrivende til at dokumentere deres økonomiske forhold tilfredsstillende. Vibeke Rønne henviste til vejledningen s. 54-55, herunder til hjælpeskemaerne i bilag 2a og 2c i bilagsmappen.

Plejetilsagn

En deltager i workshoppene rejste spørgsmål om, samrådet kan forlange, at primærkommunen foretager en selvstændig undersøgelse, før den tager stilling til, om den vil være ind-

stillet på at udstede plejetilladelse til et konkret adoptivbarn. Vibeke Rønne nævnte, at primærkommunen normalt vil udstede et plejetilsagn på grundlag af de oplysninger, som allerede er indhentet til brug for samrådets afgørelse. Primærkommune vil kun skulle foretage en selvstændig undersøgelse, hvis kommunen er i besiddelse af oplysninger om ansøgerne, som ikke fremgår af adoptionsagens akter, og som kan begrunde en selvstændig undersøgelse. Hvis de forhold, som primærkommunen herefter peger på, vedrører de generelle betingelser, skal samrådet inddrage disse ved sin fase 1 afgørelse. Vedrører kommunens bemærkninger derimod ansøgenes ressourcer, må oplysningerne først inddrages i vurderingen af, om ansøgerne kan godkendes i fase 3.

Ansøgning om efterfølgende adoptivbarn

Workshoppens deltagere drøftede muligheden for klare retningslinier for, hvornår ansøgere kan indgive ny ansøgning. Vibeke Rønne fremhævede, at der hverken efter loven eller bekendtgørelsen er hjemmel til at opstille en klar regel om f.eks. 9 måneders ventetid. Hun henviste til sagsresume nr. 1 under punkt 2.5.2., hvor nævnet i anledning af en konkret sag udtalte, at forundersøgelsen kunne iværksættes i naturlig forlængelse af ophøret af ansøgers orlov ca. 6 måneder efter hjemtagelsen af et adoptivbarn, idet familien da må antages at være i en hverdagssituation.

I den forbindelse nævnte Vibeke Rønne, at samrådene, i de tilfælde hvor der i godkendelsesrammen skal tages højde for normal søskendeafstand, normalt bør afstå fra at angive denne helt præcist, idet en angivelse af, at barnet ikke må være født før en bestemt dato, kan føre til, at ansøgere med rette kan afvise et barn, der blot er få dage for gammelt.

Genoptagelse contra ny ansøgning

Adoptionsloven eller bekendtgørelsen indeholder ingen bestemmelser om, at ansøgere skal indgive en klage til nævnet inden en vis frist. Navnlig på grund af alderskravene har ansøgere ofte en klar interesse i at "holde liv" i en gammel ansøgning. Hvis klagen ikke indeholder væsentlige nye faktuelle oplysninger, kan samrådet henholde sig til den trufne afgørelse og fremsende klagen til Adoptionsnævnet. Er situationen den modsatte, idet klageren kommer med væsentlige nye oplysninger, må samrådet vurdere om klagen kommer i rimelig kontinuitet til afgørelsen i sagen. Det må afhænge af henvendelsens karakter og sagens omstændigheder i øvrigt, hvad der er rimelig kontinuitet, men som udgangspunkt kan man sige, at hvis ansøgeren ikke foretager sig noget i anledning af samrådets afgørelse i omkring et halvt år, så må en henvendelse i sagen normalt betragtes som en ny ansøgning.

Vurderer samrådet, at klagen med de nye oplysninger kommer i rimelig kontinuitet til samrådets afgørelse i sagen, bør samrådet genoptage sagens behandling og træffe ny afgørelse.

Er der ikke kontinuitet mellem afgørelsen og klagen, bør samrådet henholde sig til den trufne afgørelse og fremsende klagen til Adoptionsnævnet med bemærkning om, at samrådet ikke har taget stilling til de nye oplysninger i klagen. Adoptionsnævnet vil herefter tage stilling til de oplysninger, der forelå på tidspunktet for samrådets afgørelse. Såfremt nævnet ikke giver klageren medhold, vil nævnet tilbagesende sagen til samrådet med anmodning om, at samrådet behandler sagen på ny første instans.

Samrådet vil i stedet kunne tilbyde klageren at behandle klagen som en ny ansøgning i første instans. Henvendelsen til klageren herom bør indeholde en redegørelse for, hvorfor samrådet ikke kan inddrage de nye oplysninger ved behandlingen af den oprindelige ansøgning (manglende kontinuitet), samt – hvis dette er relevant – betydningen af, at der iværksættes en ny sagsbehandling (f.eks. redegørelse for aldersreglerne i godkendelsesbekendtgørelsens § 6). Klageren bør anmodes om at oplyse, hvorvidt vedkommende herefter ønsker at opretholde klagen til nævnet. Det er vigtigt, at ansøgeren ikke oplever, at der lægges pres på vedkommende med hensyn til at tilbageholde klagen. Der er naturligvis ikke noget til hinder for, at samrådet behandler sagen på ny i første instans samtidig med, at nævnet tager stilling til klagen over samrådets oprindelige afgørelse i sagen.

Fremkommer ansøgerne i rimelig kontinuitet til samrådets afgørelse med nye oplysninger om f.eks. deres helbredsmæssige forhold, må samrådet træffe en afgørelse i sagen og herunder vurdere, om de nye faktiske oplysninger er af så væsentlig betydning, at der er en vis sandsynlighed for, at sagen ville have fået et andet udfald, hvis oplysningerne havde foreligget, før samrådet traf afgørelse.

Da adoptionsloven og bekendtgørelsen heller ikke indeholder regler om, hvornår ny ansøgning kan indgives, har ansøgere krav på, at samrådet behandler deres nye ansøgning. Samrådet kan altså ikke afslå at tage stilling til en ansøgning, fordi ansøgerne kort tid forinden har fået afslag på en ansøgning om godkendelse, eller fordi de kort tid før har fået frataget deres godkendelse i medfør af adoptionslovens § 25 a, stk. 2, heller ikke selv om ansøgeren ikke anfører væsentligt nyt.

Aldersdispensationer

Spørgsmål vedrørende aldersdispensationer blev drøftet i workshoppen. Vibeke Rønne henviste i den forbindelse til nævnets hjemmeside, hvor principielle afgørelser herom jævnlige indlægges.

Workshop nr. 2: Sagsbehandling i adoptionsager II

Oplægsholder og ordstyrer: Kontorchef og medlem af Adoptionsnævnet, Anne Birgitte Thalbitzer, og fuldmægtig Trine Hede, nævnets sekretariat.

Deltagere i workshoppen:

- Anne Birgitte Thalbitzer, Adoptionsnævnet
- Trine Hede, Adoptionsnævnets sekretariat
- Marie Holm, Københavns Kommune
- Lykke Bomholdt, Frederiksborg Amt
- Eva Hallgren, Ringkjøbing Amt
- Annette Juul Lund, Københavns Amt
- Gitte Ravn, Københavns Amt
- Birgitte Hove, Københavns Amt
- Anne Juul Christensen, Fyns Amt
- Tove Hansen, Fyns Amt
- Connie Sørensen, Nordjyllands Amt
- Ole Granlie, Vejle Amt
- Marianne Andersen, Vestsjællands Amt
- Karen Monrad, Vestsjællands Amt
- Tina Salmon, Århus Amt
- Doris Jacobsen, Frederiksborg Amt

Anne Thalbitzer indledte diskussionen i workshoppen med at foreslå følgende emner til drøftelse:

- 1) Sagsoplysning
- 2) Hjemmelsspørgsmål
- 3) Genoptagelser contra ny sag
- 4) Aldersdispensationsreglerne

Sagsoplysningen

Anne Thalbitzer indledte med en kort redegørelse for de principper, der gælder for sagsoplysningen. I den sammenhæng spiller officialmaksimen en afgørende rolle.

Forvaltningsmyndighederne har som bekendt ansvaret for, at sagerne oplyses i tilstrækkeligt omfang, inden der træffes afgørelse. Det påhviler således den enkelte forvaltnings-

myndighed selv, eventuelt i samarbejde med andre myndigheder, at fremskaffe de fornødne oplysninger eller dog at sørge for, at parten eller parterne medvirker til sagens oplysning.

Undersøgelserne skal udstrækkes netop så langt, som det i det enkelte tilfælde er nødvendigt for at træffe en forsvarlig og materielt rigtig afgørelse. Omvendt bør der ikke foretages yderligere undersøgelser, hvis de allerede tilvejebragte oplysninger giver tilstrækkeligt grundlag for at træffe afgørelse.

Amterne bør ved sagsoplysningen holde sig for øje, hvilken fase af godkendelsesforløbet, der er tale om, og der henvises i den forbindelse til det, som er anført om sagsoplysningen i kapitel 3 i Vejledningen om International Adoption..

I fase 1 er det som bekendt de generelle betingelser, som skal belyses, og sagsoplysningen er således afgrænset hertil. Hertil kommer, at ansøgerne i vidt omfang selv er ansvarlig for at fremskaffe de nødvendige oplysninger. Hvis de fremsendte oplysninger giver anledning til tvivl, bør amtet imidlertid søge denne tvivl afklaret, inden sagen forelægges for samrådet.

I fase 3 er det omvendt nødvendigt at tilvejebringe en betydeligt bredere vifte af oplysninger for at kunne træffe afgørelse om ansøgernes egnethed og for at give de udenlandske myndigheder det nødvendige grundlag for at anvise et barn.

Der blev spurgt til muligheden for at indhente oplysninger om det eller de børn, der allerede er i familien ved ansøgning om godkendelse til barn nr. 2 eller flere. Anne Thalbitzer svarede hertil, at dette er et eksempel på oplysninger, som i princippet først bør indhentes i fase 3, da de ikke har relevans for samrådets afgørelse i fase 1. Amtet vil dog ikke være afskåret fra at indhente oplysningerne i en tidlig fase af sagen, hvis dette skønnes hensigtsmæssigt for tilrettelæggelsen af sagsbehandlingen i fase 3 (f.eks. hvis amtets sagsbehandlingstid i fase 3 i øvrigt er kort), og hvis ansøgerne er indforstået med, at oplysningerne indhentes allerede på et tidligt tidspunkt i sagen.

CASE 1:

Et ægtepar søger om adoption for første gang.

Af helbredsoplysningerne fremgår det, at hustruen lider af en sygdom. Samtidig er manden blevet arbejdsløs, og parret har endnu ikke overblik over deres økonomiske situation.

- Bør sagen afvente afklaring af deres økonomiske situation?
- Hvad hvis hustruens sygdom var mindre alvorlig?
- Hvad hvis manden har udsigt til et få nyt arbejde?

Der var enighed om, at hvis hustruens sygdom var alvorlig, ville man søge at afklare dette, inden man gik ind i de økonomiske forhold. Hvis det var mere tvivlsomt, om sygdommen var til hinder for adoption, nævnte flere amter, at de ville gå videre med sagsoplysningen, herunder indhente oplysninger om de økonomiske forhold. Det blev nævnt, at sagsoplysningen også vil kunne afhænge af hyppigheden af samrådsmøder i det enkelte amt. Hvis der f.eks. er lang tid til næste samrådsmøde og man som sagsbehandler var usikker på, hvor alvorlig hustruens sygdom er, vil man formentlig indhente de økonomiske oplysninger, således at dette forhold var oplyst til samrådsmødet.

Der blev i tilknytning hertil også peget på, at det i enkelte tilfælde kan være særdeles vanskeligt og tidskrævende at danne sig et overblik over ansøgernes økonomiske forhold. Dette gælder navnlig i forhold til selvstændige erhvervsdrivende. Der udspandt sig på denne baggrund en drøftelse af den praksis, som de enkelte amter har vedrørende indhentelse af oplysninger om selvstændiges økonomiske forhold. Drøftelserne viste, at praksis i et vist omfang varierer fra amt til amt.

Anne Thalbitzer bemærkede, at hun ikke umiddelbart mente, at nævnet havde haft lejlighed til at tage stilling til dette spørgsmål i de senere år. Hun erindrede endvidere om, at der til brug ved afklaring af spørgsmål omkring ansøgerens økonomiske forhold kan benyttes de to hjælpeskemaer, som findes i vejledningen (bilag 2a og 2b), ligesom hun erindrede om, at de økonomiske forhold kun i sjældne tilfælde i sig selv vil begrunde et afslag. I øvrigt henvises til det, som er anført i vejledningens side 54-55.

CASE 2:

Et ægtepar søger om adoption af barn nr. 3.

De bor i en toværelses lejlighed, og de har boet i samme lejlighed, siden de søgte om adoption af deres første barn.

Amtet har flere gange været på hjemmebesøg, dels i forbindelse med ansøgningen om godkendelse til de to første børn, dels i forbindelse med de opfølgende besøg.

Ægteparret ønsker ikke, at amtet skal aflægge fornyet hjemmebesøg i forbindelse med ansøgning om barn nr. 3.

Der var generel enighed om, at boligforholdene i denne situation var tilstrækkelig oplyst. Hvis der ikke er sket ændringer, var der således ikke grund til at foretage et hjemmebesøg på ny. Anne Thalbitzer oplyste, at dette også var nævnets vurdering i en konkret lignende sag.

Hjemmelsgrundlag

Anne Thalbitzer erindrede om, at samrådene ikke må stille krav til ansøgerne, som ikke har hjemmel i loven og godkendelsesbekendtgørelsen.

Godkendelsesbekendtgørelsens §§ 6-8 opregner udtømmende de krav, som ansøgeren skal opfylde i fase 1. Der kan således ikke i fase 1 stilles krav om, at ansøgeren er ophørt med eventuel fertilitetsbehandling.

Herefter drøftedes den situation, hvor ansøgeren fortsat er i fertilitetsbehandling i fase 3. Der var generel enighed om, at fertilitetsbehandlingen må indgå i vurderingen af ansøgerens adoptionsmotiv.

Genoptagelser contra ny sag

Af tidsmæssige årsager blev dette spørgsmål ikke drøftet nærmere i workshop nr. 2. Der henvises imidlertid til det, som er anført i referatet fra workshop nr. 1.

Aldersdispensationer

På workshopen blev aldersdispensionsreglerne indgående drøftet. Anne Thalbitzer redegjorde for disse og en række eksempler blev gennemgået. Anne Thalbitzer henviste i øvrigt til nævnets hjemmeside, hvor principielle afgørelser herom jævnlige indlægges.

Workshop nr. 3: Adoptionsansøgere helbredsmæssige forhold

Oplægsholder og ordstyrer: Overlæge, dr.med. og medlem af Adoptionsnævnet, Thure Krarup og Grethe Bramow, nævnets sekretariatet.

Deltagere i workshoppen:

- Thure Krarup, Adoptionsnævnet
- Grethe Bramow, Adoptionsnævnets sekretariat
- Svend Bank Andreasen, Adoption og Samfund
- Helle Andersen, Københavns Kommune
- Henrik Sællan, Københavns Kommune
- Claus Jarset, Frederiksberg Kommune
- Jan Ulrich Secher, Frederiksborg Amt
- Erling Fenger-Grøn, Ringkjøbing Amt
- Rie Mikkelsen, Københavns Amt
- Inger Stabell, Fyns Amt
- Kirsten Lohse, Nordjyllands Amt
- Erling Lykkegaard, Roskilde Amt
- Lene Bohr, Storstrøms Amt
- Ebbe Frank Jørgensen, Vejle Amt
- Ib Hempel Jørgensen, Vestsjælland
- Frank Bo Christensen, Århus Amt
- Dennis Krabbe Sørensen, Civilretsdirektoratet

På workshoppen blev der i særlig grad fokuseret på udkast til vejledning om vurderingen af adoptionsansøgere fysiske og psykiske helbredsforhold, der om kort tid udsendes af Civilretsdirektoratet.

Thure Krarup orienterede om arbejdsgruppens arbejde og resultatet af gruppens drøftelser.

På forespørgsel oplyste han, at arbejdsgruppen efter anbefaling fra onkologer var nået til det resultat, at en observationstid efter afsluttet behandling for kræft eller leukæmi på 8 år ville dække en bred vifte af sygdomme. Kortere observationstid kan dog være tilstrækkelig for visse kræftformer, som f.eks. testikelcancer, hvor 2-3 års observationstid er tilstrækkelig set på baggrund af, at recidiv typisk vil forekomme inden for 2 år. Dertil kommer, at der er gode behandlingsmuligheder. Ansøgere med visse kræftformer f.eks. Coloncancer vil

derimod ikke kunne godkendes tidligere end 8 år. Der må således ses på den aktuelle kræftform, som må sammenholdes med overdødeligheden herfor. Endvidere skal der altid foretages en konkret vurdering af den enkelte sag, og afgørelsen skal begrundes. Erfaringen viser, at der ofte opstår problemer, når patientens egen læge, som har advokeret for ansøgerne, tilsidesættes af samrådene eller nævnet, idet afslaget kan forekomme uforståeligt for ansøgerne. Det må derved erindres, at patientens egen læge for at indgyde patienten livsmod ikke sjældent har tegnet et betydeligt mere positivt billede, end der rent faktisk er belæg for. Der opstår herved et dilemma, når adoptionsafslaget af hensyn til ansøgenes forståelse herfor må forklares og begrundes. Konsekvensen kan under tiden være, at patienten ender med en forringet livskvalitet efter, at sygdommens alvor har måttet tydeliggøres på grund af pligten til at begrunde afslaget.

Det blev i workshoppen diskuteret, hvor langt samrådene skal gå i detaljer med henblik på at indhente seneste videnskabelige forskningsresultater. Der var enighed om, at videnssøgning og opstilling af prognoser principielt kan foretages af samrådene, men at det generelt er en fordel, at Adoptionsnævnet af hensyn til vidensopsamling og delegering af viden træffer den endelige afgørelse i de meget specielle sager. Afgørelserne vil derefter blive meddelt samrådene i resumé.

Begrebet overdødelighed blev diskuteret. Det blev fastslået, at niveauet for forventet overdødelig ligger mellem 2½% og 10%. Det blev eksemplificeret således, at dødeligheden for de næste 20 år for 25-årige er 2½% og for 40-årige 10%. Hvis det antages, at en 25-årig og en 40-årig lider af en sygdom, som fordobler dødelighed, vil den for den 25-årige udgøre 5%, men for den 40-årige 20%. Dette indebærer, at den 25-årige vil kunne godkendes, mens der må meddeles afslag til den 40-årige, idet en forventet overdødelighed på 20% ikke kan accepteres. Der kan således indbygges en vis fleksibilitet for yngre ansøgere. En forventet dødelighed på væsentligt over 10% vil ikke kunne accepteres.

Risikovurdering/gentest ved visse genetiske sygdommen blev drøftet, herunder blev særligt nævnt Huntington's chorea og brystkræft. Der blev henvist til Sundhedsstyrelsens udtalelse i forbindelse med behandlingen af en konkret sag om familiær disposition for brystkræft. Ifølge Sundhedsstyrelsens udtalelse, som nævnet har tilsluttet sig, kan der ikke stilles krav om, at der foretages risikovurdering/gentest i adoptionssager. Afgørelsen er meddelt ved resume 2.3.4. (nr. 4).

For så vidt angår Huntington's chorea har denne problemstilling ikke været diskuteret i arbejdsgruppen. Thure Krarup gav tilsagn om at ville drøfte spørgsmålet med nævnet.

Der blev rejst spørgsmål om, hvorvidt ansøgers anvendelse af lykkepiller, som f.eks. Cipramil, må ses som en indikation for, at ansøgerne ikke har de fornødne ressourcer generelt til at adoptere. Spørgsmålet opstår i særdeleshed i de situationer, hvor egen læge udtaler, at patienten klarer livsforløbet på helt normal vis og er psykisk velfungerende ved brug af lykkepiller. Det blev fastslået, at der ikke kan udstedes faste regler på området. Der må ses på indikationerne for ansøgenes forbrug og de personlighedsmæssige forhold om baggrunden for forbruget. Dette må afdækkes ved sagsbehandlerens samtaler med ansøgerne i fase 3.

Vejledningens gennemgang af en række typiske sygdomsgrupper blev gennemgået og drøftet.

Workshop nr. 4: Socialrapporter

Oplægsholder og ordstyrer: Direktør og medlem af Adoptionsnævnet Birgit Skov Jensen og Anette Hummelshøj, nævnets sekretariat.

Deltagere i workshoppem:

- Birgit Skov Jensen, Adoptionsnævnet
- Anette Hummelshøj, Adoptionsnævnets sekretariat
- Eva Szendrei, Adoption Center
- Mette Garnæs, DanAdopt
- Ruth Nissen, Københavns Kommune
- Lene Jystrup, Viborg Amt
- Birthe Povlsen, Ribe Amt
- Inger Marie Frandsen, Ribe Amt
- Karen Jørgensen, Frederiksborg Amt
- Elna Møller, Ringkjøbing Amt
- Kirsten Jensen, Nordjyllands Amt
- Lis Thuesen, Storstrøms Amt
- Jette Sørensen, Århus Amt
- Lene Kamm, Civilretsdirektoratet

Birgit Skov Jensen indledte med at forklare, at når workshoppem hedder ”Socialrapporter” bruges begrebet socialrapport her som en samlet beskrivelse af ansøgerne til brug i adoptionsforløbet.

Socialrapporterne skal således bruges til 3 forskellige formål:

1. I forbindelse med samrådenes stillingtagen til godkendelse af ansøgere som adoptanter.
2. I forbindelse med anvisning af et barn.
3. I forløbet efter hjemtagelse af barnet.

Birgit Skov Jensen gennemgik herefter kort regelgrundlaget, og bemærkede at der i forbindelse med samrådenes stillingtagen til godkendelse af ansøgere som adoptanter skelnes mellem udenlandsk barn og dansk barn.

Godkendelsesrapporter

Birgit Skov Jensen gennemgik kravene til rapporter til brug for godkendelsen, som for så vidt angår godkendelse til udenlandsk barn fremgår af Civilretsdirektoratets vejledning, kapitel 3.

Der er stort set de samme krav til godkendelsesrapporterne til dansk barn, bortset fra, at oplysningerne ikke indhentes i et faseopdelt forløb samt at de temaer, som behandles på de adoptionsforberedende kurser, skal bearbejdes i undersøgelsesforløbet. Med et stigende antal danske børn med anden etnisk baggrund skal rapporten vedrørende adoption af dansk barn også indeholde beskrivelse af ansøgernes stillingtagen hertil.

Det skal fremgå af sagsmaterialet, at der i fase 1 er taget stilling til de generelle krav vedrørende:

- alder
- samliv
- helbred
- strafforhold
- økonomi
- bolig
- samt forhåndstilsagn fra primærkommune om plejetilladelse

Herudover skal der i fase 3 udfærdiges en beskrivelse, der indeholder følgende hovedpunkter (vejledningens side 93):

- Ansøgerens baggrund, uddannelse, erhverv og økonomi, herunder muligheden for erhvervspause eller -ophør.
- Beskrivelse af ansøgerens positive og negative egenskaber.
- Kendskab til børn.
- Ønsker vedrørende barnet (barnets køn, alder, udseende, begrundelse for ønsket).
- Hvilke risici kan ansøgeren acceptere? Forventninger til barnet.
- Bolig og omgivelsernes egnethed for børn.
- Oplysning om eventuelle andre børn tilpasning og udvikling.

Her angives ikke noget omfang af materialet, men at varigheden af samtalerne i fase 3 som udgangspunkt ikke sammenlagt bør overstige 4-5 timer med mindre der er behov for supplerende undersøgelser.

Birgit Skov Jensen fremhævede følgende fokuspunkter i forbindelse med godkendelsesrapporter:

- vigtigheden i at adskille referat af ansøgernes udsagn fra undersøgerens vurdering af ansøgerne
- det er til gengæld vigtigt, at undersøgeren gør rede for sin vurdering af både kontakten med ansøgerne og de oplysninger, der kommer frem
- behovet for en beskrivelse af ansøgernes adfærd og udsagn – gerne med udgangspunkt i deres egne levnedbeskrivelser
- at der løbende er aktindsigt, og der foreligger dokumentation for ansøgernes godkendelse af referaterne
- at undersøgeren skriftligt forholder sig til ansøgernes eventuelle indsigelser vedrørende aktindsigt og partshøringer samt deres eventuelle indflydelse på de hidtidige vurderinger.

Der udspandt sig herefter en drøftelse om, at der tillige er behov for retningslinier for undersøgelse af ansøgere til dansk barn. Birgit Skov Jensen bemærkede i den forbindelse, at Civilretsdirektoratets vejledning – som bekendt - kun gælder for adoptioner af udenlandske børn, men at nævnets voteringsgruppe vedrørende danske adoptivbørn har startet arbejdet med at formulere retningslinier for godkendelseskriterier vedrørende danske børn, herunder aldersramme og accept af barn med anden etnisk baggrund. Hun udtalte i den forbindelse, at nævnet også er meget opmærksom på, at der fra forskellig side er givet udtryk for, at også ansøgere til dansk barn vil have gavn af de adoptionsforberedende kurser.

Der blev endvidere peget på behovet for en revurdering af de nuværende godkendelsesrammer, herunder om der bør være en mulighed for at lave en mellemting mellem en almen og en udvidet godkendelse. Det være sig i såvel danske som udenlandske adoptionsager.

Det blev drøftet, at det er væsentligt at afdække, om ansøgerne har de fornødne ressourcer og handlekraft til at være en ”særlig” familie, og om de har et beredskab til at tackle den stress, risiko, usikkerhed og det uventede, der kan opstå i adoptionsforløbet.

Flere af deltagerne i workshoppen bemærkede, at de ikke sjældent oplevede, at adoptivforældrene talte meget om kultur og børnehjem, men at de havde langt sværere ved at tale om de biologiske forældre. På de adoptionsforberedende kurser fokuseres der på weekend 2 netop på spørgsmålet om de biologiske forældre.

Spørgsmålet om levnedbeskrivelser blev drøftet. Mange amter har rigtig gode erfaringer med brugen heraf. De gør samtalerne mere fokuserede, og tiden bruges ikke på trivialiteter. Det blev aftalt, at amterne sender deres skemaer om levnedbeskrivelser til sekretariatet.

Matchingsrapporter

Birgit Skov Jensen bemærkede, at godkendelsesrapporternes indhold skal sammenholdes med de krav, der stilles til de rapporter, der skal udarbejdes til de formidlende organisationer til brug for matchingen i udlandet (vejledningens side 105).

Også her vil kravene til det materiale, som indsendes til Adoptionsnævnet til matching af dansk barn være stort set det samme.

Hun gennemgik herefter de mest almindelige krav til matchingsrapporter, som er følgende:

- Ansøgerens baggrund og historie.
- Ansøgerens boligforhold, arbejdsforhold samt økonomiske forhold.
- Ansøgerens helbredsmæssige forhold.
- Ansøgerens religiøse tilknytning.
- Ansøgerens forhold til familie, venner, det omgivende samfund etc.
- Omgivelsernes forhold til adoptionen.
- Et adoptionssøgende ægtepars indbyrdes forhold.
- Adoptionsmotivet.
- Forestillinger om forælderrollen i forhold til et ikke-biologisk barn med fremmedartet udseende.
- Ansøgerens accept af at skulle modtage et barn mellem 0 - 3 år uanset køn og race.
- Ansøgerens kendskab til de særlige livsvilkår, som kendetegner adoptivbørn, samt ansøgerens tanker om, hvordan ansøgeren vil kunne støtte barnet med denne problematik.
- Ansøgerens parathed til at kunne tale om barnets baggrund, biologiske familie, oprindelsesland etc.
- Ansøgerens tanker om familielivet, fremtiden, barnet som ungt og voksent menneske.

Her angives et passende omfang at være 2 - 4 sider.

Herudover stiller enkelte giverlande særlige krav til rapportens indhold.

I undersøgelsesforløbet vil det være naturligt at se på kravene til godkendelsesrapporten og kravene til matchingsrapporten under ét, så man har det fornødne materiale til rådighed, når der er truffet afgørelse om godkendelse.

Birgit Skov Jensen havde følgende ønsker vedrørende oplysninger til brug for matching af danske børn:

- tydelig tilkendegivelse fra samrådet om, hvilken godkendelsesramme ansøgerne har fået
- at undersøgeren/samrådet rent faktisk forholder sig til, om ansøgerne har ressourcer til en udvidet godkendelse
- grundig beskrivelse af samtalen med ansøgerne om ønsker vedrørende barnet og risikovillighed. Denne del er ofte mangelfuld – vel ofte fordi de danske børn er spædbørn, og alle har en forventning om, at adoption af et dansk barn er relativt uproblematisk. Vi ser imidlertid flere og flere børn med en anden etnisk baggrund og flere børn med en vanskelig start på livet eller en risikofyldt biologisk baggrund.

Der var mellem deltagerne enighed om, at man ved skrivning af matchingrapporter selvfølgelig bør tage højde for kulturelle forskelle mellem afgiverlandene og Danmark. Eks.vis behøver en tidligere provokeret abort måske ikke at blive nævnt. Det er imidlertid vigtigt, at vi ikke skaber et troværdighedsproblem i forhold til udlandet, som måske kunne føle, at vi forholder dem oplysninger.

Fra organisationernes side efterspurgte man, at rapporterne er mere beskrivende, således at man undgår, at der skal læses mellem linierne. Organisationerne oplever, at rapporter afvises som værende for ”tynde”, og at udlandet efterspørger sagsbehandlerens indtryk af adoptanterne.

De deltagende sagsbehandlere havde forståelse for angiverlandenes ønske om et mere personligt indtryk af ansøgerne, men pegede på at den nye adoptionslov netop lægger op til, at sagsbehandlerne mere skønsmæssige vurderinger af ansøgerne skal undlades, således at beskrivelsen af dem er så objektiv som muligt. Ligeledes vil det heller ikke være hensigtsmæssig, hvis det implicit af rapporten fremgår, at sagsbehandleren er uenig med samrådet i godkendelsen af ansøgerne. Sagsbehandlerne skal således være loyale over for den afgørelse, som samrådet eller nævnet har truffet.

Opfølgingsrapporter

Birgit Skov Jensen orienterede herefter om de krav, som knytter sig til opfølgingsrapporter, og som efter nærmere krav fra det enkelte land udarbejdes til beskrivelse af, hvordan det går barnet.

Som udgangspunkt må det forventes, at der skal udarbejdes en rapport 3 måneder efter barnets hjemtagelse. Af vejledningens kapital 7 fremgår en opstilling af, hvad det ofte vil være relevant at beskrive i denne og evt. følgende rapporter:

- Barnets tilstand og udviklingsniveau ved ankomsten i hjemmet.
- Barnets fysiske og mentale udvikling sammenholdt med alderen, herunder omtale af behandlingen af eventuelle problemer.
- Barnets tilpasning i hjemmet og tilknytning til forældrene.
- Barnets tilpasning til det omgivende miljø.
- Det omgivende miljøes accept af barnet.
- Større begivenheder, som har påvirket barnet.

Det angives, at et passende omfang af rapporten vil være ½ - 1½ side.

Det blev kort drøftet, hvad afgiverlandene bruger rapporterne til, herunder om ”de forsvinder ned i en skuffe”, og spørgsmålet om behovet for at legitimere de internationale adoptioner, som i mange lande møder modstand. De var deltagernes oplevelse, at alle lande kræver mere og mere.

Man kom kort ind på den hollandske ordning, hvor adoptanterne de første år efter hjemtagelsen af barnet har mulighed for at modtage rådgivning via video.

Workshop nr. 5: Relevant forskning inden for adoptionsområdet – hvad er behovene på kort og lang sigt?

Oplægsholder og ordstyrer: overlæge og medlem af Adoptionsnævnet Peter Andreas Teilmann og overlæge og medlem af Adoptionsnævnet Birgitte Marner

Deltagere i workshoppen:

- Peter Teilmann, Adoptionsnævnet
- Birgitte Marner, Adoptionsnævnet
- Lars von der Lieth, DanAdopt
- Jens Peter Nielsen, Viborg Amt
- Lone Thøgersen, Ribe Amt
- Birgit Lindbjerg, Frederiksborg Amt
- Karen Søborg, Ringkjøbing Amt
- Jens Løchte, Bornholms Amt
- Annette Hansen, Bornholms Amt
- Else Mortensen, Nordjyllands Amt
- Peter Abraham, Storstrøms Amt
- Ruth Brunsgaard, Århus Amt
- Gitte V. Johansen, Århus Amt
- Karsten Kaas Ibsen, Københavns Amt
- Merethe Lindbjerg, Århus Amt

God og engageret diskussion, enighed om at der er brug for vidensindsamling og egentlig forskning, jævnfør også forskningsforpligtelsen i Haagerkonventionen. Endvidere stort behov for støtte - rådgivning og vejledning, især til 1.gangs adoptivfamilier i de første måneder - år, så tilknytningsprocessen bliver bedst mulig, men også til store adoptivbørn og - voksne m.h.t. deres identitetsdannelse og oplevelse af tosidigt nationalt tilhørsforhold.

M.h.t. egentlig forskning opfordres Adoptionsnævnet til at undersøge hvor og hvilke af de eksisterende forskningscentre, der har lyst - kunne motiveres - til at sætte adoptionsforskning på deres forskningsprogram, ikke mindst hvad angår vejledningsopgaven.

Adoptionsnævnet opfordres også til, om muligt, at støtte oprettelsen af forskningsstipendiater eller egentlige Phd-stillinger, eller formidle fondsmidler.

Adoptionsnævnet bør være den instans, der indsamler og er i stand til at formidle viden om den forskning og vidensindsamling, der foregår i Danmark (evt. også i Norden). Gruppens medlemmer kunne således fortælle om adoptionsrelaterede projekter, der er i gang i amter og kommuner, til inspiration for andre amters gruppemedlemmer.

Eksempelvis i Ringkøbing Amt hvor man registrerer alle henvendelser fra adoptivfamilier og endvidere er i gang med at interviewe alle adoptivforældre hvis børn er flyttet hjemmefra.

Hillerød kommune tilbyder en udvidet rådgivning til nyetablerede adoptivfamilier.

Et tredje sted uddannede man sundhedsplejersker i de særlige adoptionsproblemer, ikke mindst om den særlige tilknytningsproces.

Det blev påpeget, at der er behov for at dokumentere særlige problemområder, der er knyttet til adoptionsprocessen for at kunne udløse økonomiske ressourcer til relevant behandling, vidensindsamling og forskning. Adoption og Samfund har her en vigtig rolle som brugersammenslutning med mulighed for politisk pression.

Lars von der Lieth oplyste, at der på hans institut er et forskningsmiljø. Herfra prøver man at få udgivet en række specialer, der omhandler adoption, ligesom man er i gang med at oversætte og udgive en samling norske pjecer om adoption. Endvidere afholder man åbne studiekredse om adoptionsforskning, den 3. mandag i måneden 14.30-16.30. Adressen: Københavns Universitet, Njalsgade 86, 3. sal. E-mail: lv1@cphling.dk

Workshop nr. 6: Spørgsmål til de formidlende organisationer

Oplægsholdere: Kontorleder i DanAdopt, Ole Bergmann og kontorleder i Adoption Center, Jørgen-Ulrich Ravnskov

Ordstyrer: Journalist og medlem af Adoptionsnævnet Jens Ringberg.

Deltagere i workshoppen:

- Jens Ringberg, Adoptionsnævnet
- Ole Bergmann, DanAdopt
- Jørgen-Ulrich Raunskov, Adoption Center
- Margrethe Primdahl, Adoption Center
- Annette Perto, Adoption Center
- Kirsten Bjerglund, Københavns Kommune
- Helle Damgaard Boeriths, Nordjyllands Amt
- Lise Grundtvig, Vestsjællands Amt
- Dorthe R. Winther, Århus Amt
- Jette Rázga, Frederiksborg Amt
- Käte Hall Christensen, Københavns Amt
- Michael Jørgensen, Civilretsdirektoratet
- Birgitte Christensen, Viborg Amt
- Inger Hjelde, Københavns Amt
- Helle Dalsgaard, Ringkjøbing Amt

Jørgen-Ulrich Raunskov, AC, konstaterede indledningsvis om amternes sagsbehandlere at "vi har aldrig noget at gøre med dem mere". dvs. efter implementeringen af den nye adoptionslov.

Der var på den baggrund enighed i gruppen om, at en den tættere kontakt mellem de formidlende organisationer og sagsbehandlerne vil være ønskelig.

"Vi har brug for at høre mere til jer. Vi hører jo kun om jer fra ansøgerne", sagde således Lise Grundtvig, Vestsjællands Amt.

Dialogen manglede ikke i workshoppen. To konkrete forslag vandt gehør bordet rundt, når det gælder fremtiden:

1. Der er under socialrådgivernes faglige organisation dannet en særlig adoptionsfaggruppe. Denne faggruppe vil indbyde repræsentanter for de formidlende organisationer til at deltage i et eller flere møder for at styrke dialogen. Både AC og DanAdopt tilkendegav, at de gerne tog imod en sådan invitation.
2. Ole Bergmann, DanAdopt, indbød til gengæld sagsbehandlerne til at deltage i organisationens landemøder - for derved at få adgang til aktuel og konkret viden om adoptionsarbejdet.

En række andre temaer blev diskuteret i workshopen. Her i kort form:

Socialrapporter

AC og DanAdopt understregede vigtigheden af gode og fyldige socialrapporter af hensyn til børnenes oprindelseslande, uagtet at kravene i Danmark ikke længere er så omfattende. Også opfølgingsrapporterne efter hjemtagning er vigtige for en række af landene.

De adoptionsforberedende kurser

Både AC og DanAdopt gav udtryk for betænkelighed ved udviklingen efter den ny lov og de ændrede godkendelseskrav til forældrene. Oplevelsen er at der stilles færre krav til forældrene og stadig flere krav til børnene. Som sagt af Jørn-Ulrich Raunskov: "Forældrene må gerne sidde i rullestol, men børnene må ikke fejle de mindste".

Der var enighed i workshopen om at de adoptionsforberedende kurser bør medvirke til at nuancere de kommende forældres syn på barnet. Forældrene bør forlade kurser med en bevidsthed om at også lidt større børn og børn med en eller anden grad af sygdom og handicap har store kvaliteter.

Ole Bergmann, DanAdopt, var dog ikke optimist. Men han håbede, at etikken ville vinde frem i forhold til den herskende "forbrugermentalitet". Raunskov opfordrede sagsbehandlerne til "at gå til ansøgerne i fase 3".

Samtidig drøftede gruppen planerne om at skære i de adoptionsforberedende kurser, og dette spørgsmål rejste gruppen senere i landsmødets plenum.

Situationen for eneadoptanter

Kirsten Bjerglund, Københavns Kommune, spurgte til situationen for eneadoptanter efter at Kina har sat børnene på kvoter.

Både AC og DanAdopt tilkendegav, at der fortsat er muligheder for at finde børn til eneadoptanter fra en hel række lande, om end typisk ikke så gnidningsfrit og hurtigt som fra Kina. Organisationerne har begge haft konstruktive møder med eneadoptanternes organisation.

Diverse

En række oplevelser og indtryk blev udvekslet. Lise Grundtvig, Vestsjællands Amt, advarede mod længere ventetider. Adoptionsarbejdet er truet ressourcemæssigt i flere amter, oplyste hun.

Workshop nr. 7: Psykologundersøgelser i adoptionssager

Oplægsholder og ordstyrer: Klinisk psykolog og medlem af Adoptionsnævnet Marie Gammeltoft og Jeanette Tilgreen Christiansen, nævnets sekretariat.

Deltagere i workshoppen:

- Marie Gammeltoft, Adoptionsnævnet
- Jeanette Tilgreen Christiansen, Adoptionsnævnets sekretariat
- Michael Paaske, Adoption og Samfund
- Lena Kortzau, Københavns Kommune
- Kirsten Jensen, Viborg Amt
- Kirsten Buchhave, Sønderjyllands Amt
- Lise Bojsen-Møller, Frederiksberg Kommune
- Ida Wille, Ribe Amt
- Lone Arffmann, Frederiksborg Amt
- Kirsten Kronborg, Fyns Amt
- Lene Rotbøl Wilhøft, Fyns Amt
- Vibeke Carlsen, Roskilde Amt
- Lisbeth Andersen, Roskilde Amt
- Tove Andreasen, Roskilde Amt
- Søren Dam, Vejle Amt
- Tina Lippert, Vejle Amt
- Karen Beer, Vejle Amt
- Anne Eskild Jensen, Århus Amt

Marie Gammeltoft indledte drøftelserne med et kort oplæg om baggrunden for vejledningen omkring psykologundersøgelser i forbindelse med adoption, samt om vejledningens indhold.

Vejledningen om psykologerklæringer er blevet lavet fordi der er et stort behov for en ensartethed i undersøgelsesprocedure og i erklæringerne. Endvidere er det Adoptionsnævnets holdning, at mennesker, der søger om adoption, ikke skal sygeliggøres.

Det fremgik af amternes kommentarer på workshoppen, at de har modtaget vejledningen godt. Den giver en forklaring til ansøgerne om, hvad psykologundersøgelsen går ud på, og den vejleder samrådet og psykologen i forhold til at tydeliggøre, hvad der skal undersøges.

Amterne bruger vejledningen i deres begrundelse i afgørelsen, og mener at begrundelserne nu er mere gennemskuelige. Førhen kunne man bare sende sagen til psykolog for blot at få belyst ansøgernes ressourcer. Det kan man ikke mere uden begrundelse. Man skal helt konkret nævne de forhold som man gerne vil have belyst og hvorfor.

Et amt ville gerne vide nævnets holdning til psykologtests, hvortil Marie Gammeltoft svarede, at anvendelsen af den konkrete test skal være godt begrundet. Af vejledningen fremgår det, at hvis en psykolog ønsker at anvende psykologiske tests skal begrundelsen herfor fremlægges klart og forståeligt for ansøgeren, ligesom der bør oplyses om, hvad testen kan belyse.

Brug af amternes egne psykologer til psykologundersøgelser i adoptionssager blev taget op.

Psykologundersøgelsen er en specialundersøgelse og det er vigtigt med en adskillelse fra selve sagsbehandlingen. Det er vigtigt at ansøgerne også føler at psykologdelen er noget uden for den almindelige sagsbehandling. Så hvis amtets egne psykologer anvendes, skal der være en tydelig adskillelse mellem de forskellige afdelinger i amtet.

Der blev endvidere præciseret, at psykologen ingen kompetence har til at konkludere om ansøgerne er egnede eller ej til at adoptere. En psykolog er ikke fuldt opdateret på praksis indenfor adoptionsområdet. Psykologen skal ikke vurdere det samlede undersøgelsesforløb, men kun besvare de spørgsmål der stilles. Det er imidlertid svært for psykologen at afholde sig fra at give en udtalelse om egnethed som adoptant.

Erklæringens er samrådets arbejdsredskab, og skal være gennemskuelig for den der bliver undersøgt og for amtet. Adskillelsen mellem referat af samtaler, resumé af akter, redegørelse for eventuelle testresultater og vurderinger skal være tydelig. Der skal være en klar adskillelse af eventuelle testresultater og vurderinger.

Der var et ønske om, at ”særlige ressourcer” for enlige adoptanter blev konkretiseret.

Der blev endvidere talt om, hvordan ansøgerne modtager resultatet af psykologerklæringen. I nogle amter foregår det ved, at psykologen gennemgår erklæringen med ansøgerne, hvorefter den sendes til amtet. I andre ved at psykologen gennemgår undersøgelsen ved et møde, hvor også sagsbehandleren er til stede. I nogle amter sender/afleverer psykologen erklæringen til ansøgerne, og i andre amter er det amterne selv, der sender en kopi til ansøgerne.

Sagsbehandleren bør som udgangspunkt tale med ansøgerne om erklæringen og om, hvad der indstilles til samrådet, så det ikke kommer som en ”bombe”

Der var enighed om, at hvis nævnet anmoder om en psykologerklæring, skal afgørelsen efter psykologundersøgelsen træffes af samrådet, da sagen ellers kun bliver behandlet i én instans.

Det blev drøftet, om samrådet har mulighed for at indhente konsulentbistand fra andre psykologer til forståelse af psykologerklæringen. Marie Gammeltoft svarede, at erklæringen skal tilbage til den psykolog, der har udfærdiget den, hvis den er uklar eller svær at forstå.

Bilag:

1. Program for landsmødet
2. Deltagerliste
3. Plancher fra Vibeke Rønnes indlæg
4. Plancher fra Anne Thalbitzers indlæg
5. Plancher fra Koreaklubbens indlæg